

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Chlopy II.

Pitreich hadügyminiszter beszéde a chlopy-i hadparancs megisméltése. A kettő között csak a formában van különbség. Amaz hadparancs volt, kemény és rövid; ez pedig beszéd, természeténél fogva hosszabb, de nemkülönben kemény és határozott. Vagy nem határozott beszéd az, amelyben a szolgálati szabályzat és az ennek megfelelő szellem tétetik úrrá jogok és kívánságok felett és a nemzeti követelményeket lefokozzák a nemzeti érzékenység vehemens mozgalmává? Ez a beszéd magja és veleje; s most lássuk a részleteket.

1. Azt mondja Pitreich: nem lehet túrni, hogy a közös hadseregben az egyik nemzet tagjai a többi fölé emeljék magukat, mert az osztrák-magyar hadsereg néphadsereg, de sem német, sem magyar, sem cseh, sem lengyel, hanem az összes nemzetek közös hadserege.

A chlopy-i hadparancs is ezt mondta. Az országos felháborodás, mely e kijelentést nyomon követte, változtatta azóta a helyzetet? De viszont változott-e azóta törvénnyel védett ama jogunk, amely leghatározottabban szembeállít bennünket eme felfogással? Az 1867: XII. t.-cz. 11. és 12. §-a kifejezetten, szószerint beszél a magyar hadseregről, amelyet Chlopy és e beszéd nem létezőnek állítanak. De eltekintve a grammatikai magyarázattól és eltekintve a nemzet jogaitól, lehet-e jogilag és logikailag a közös hadsereget néphadseregnek tekinteni? Lehet-e néphadseregnek tekinteni azt, amelyben a honossági törvény meghozataláig, tehát ezelőtt körülbelől csak huszonöt évig, az állampolgári viszonyok rendezetlensége folytán a legkülönbözőbb elemek foglaltak helyet, akiktől még csak azt sem kérdezték, hogy hol látta meg a napvilágot, vagyis magyarul szólva: hová való? Vajjon Poroszország nevezheti-e a maga hadseregét néphadseregnek, mert hiszen abban is vannak más

elemek, például lengyelek és vannak partikuláris elemek, például elzásziak. Mégis, beszélt-e erről Vilmos császár valaha másképp, mint birodalmi hadseregről? Ha ily, a helyzettel és a viszonyokkal ellenkező felfogás nyilatkozik meg a hadsereg jellegére vonatkozólag: ennek természetszerű folyománya, hogy a nemzeti nyelvről hallani sem akar. Ha nem ismeri el a nemzetet, hogyan ismerné el annak nyelvét? Éppen úgy, mint Chlopy.

2. A hadügyminiszter nem akar tudni az 1868-iki rendeletről, amely a magyar tiszteknek magyar ezredekhez való áthelyezéséről szól. A nemzeti vívmányok hősei feltétlen diadalként hirdették e rendelet szigorú végrehajtásának ígértét. Mikor ez a kérdés még Fejérváry idejében szóba került, Fejérváry azzal biztatott, hogy az áthelyezés majd «lassan-lassan» meg fog történni; Pitreich még ezt sem mondja, mert szerinte a tiszteknek alkalmat kell nyújtani arra, hogy országokat és embereket megismerjenek. A tisztek tehát nem katonák, akiknek az országokat csak azért kell megismerniök, hogy végig szágúldhassanak rajtuk, embereket pedig azért, hogy lőtávolból lelőhessék őket, hanem: északi sarkutazók, világjáró ángliusok, globe-trotterek, akiknek olyan viszonyokat kell tanulmányozniök, a melyekhez legföljebb a pedagógusnak van köze, de nem a katonának. A Pitreich mondása egyébként a híres osztrák vezérkar csődjét jelenti. Mit csinál ez a vezérkar térképeivel és messzelátóival, ha még előbb körül kell néznie, ki kell tapasztalnia, hogy hol verheti meg a sors keze? A Pitreich kifogása mondvacsinált és nevetséges. Nem kell ahhoz ország- és népismeret, hogy csatát nyerjünk; ehhez bátorság, lelkesedés és — puska kell. Ahhoz pedig, hogy a magyar születésű tisztek magyar csapatoknál szolgáljanak béke-időben, — akarat kell. De Pitreich ezt nem akarja. És a kérdést, amelyet a magyar ember csak technikai és alárendelt adminisztratív kérdésnek tekintett — ő elüti egy másik szemponttal, amely szintén adminisztratív, azonban nagy emfázissal a hadsereg teljes harcképességének elérésére hivatkozik. Éppen úgy, mint Chlopy.

3. A nemzeti vívmányok között szerepelt a magyar nyelvű oktatás a magyarországi katonai iskolákban. Pitreich beszéde itt is kiábrándító. Azt mondja, hogy a katonai nevelő-intézetek szellemének nem szabad másnak lenniök, mint amelyet a szolgálati szabályzat hirdet. Az «oszthatatlan» hadsereg szelleme pedig osztrák, nyelve német lévén: az árván maradt magyar nyelvnek hol lehet helyet szorí-

tani? Azoknál a tárgyagnál, mondja a hadügyminiszter, amelyek az általános műveltségre vonatkoznak. A katonák tanulnak fegyvertant, taktikát, földrajzot, hadsereg-szervezet-tant; ezek nyilvánvalóan csak szakműveltséggel ruházzák föl őket. Vajjon például a hadi történelem tanulása az általános művelődéshez tartozik? Aligha; ami pedig az úgynevezett általános műveltség feltétele, mint például a lélektan és az irodalom-történet, azt katonai iskolákban egyáltalában — nem tanítják. A helyzet tehát úgy alakul, hogy amit a katonai iskolákban tanítani kell, az a szakműveltséghez tartozván, német nyelven tanítandó — amit pedig lehetne magyarul tanítani, azt nem tanítják. Így áll aztán helyre a hadseregnek a magyar érzékenység által megbil-lentett egysége, amelyet a chlopy-i hadparancs követelt. Pitreich nem marad Chlopy mögött.

Folyik mindebből, hogy a katonai bünvádi perrend-tartás nyelve nem lehet más, mint német. A hadügy-miniszter nem ismervén el a többi nemzet fölé emelkedni akaró magyar nemzet jogát és nyelvét a vezényletben és szolgálatban: hogyan ismerné azt el a bíraskodásban? Ellenben megengedi, hogy a vádlott magyar fiú magyarul védekezék. (Hisz bírái úgysem fogják megérteni!) De hát ne engedje meg! Ezt úgysem tilthatja meg, éppen úgy, mint azt nem, hogy a magyar fiú magyar földön magyar levegőt szívjon. Az anyanyelven való védekezés joga ős-jog, az emberrel veleszületett jog és a magyar bíróság előtt oláhnak, vagy tótnak joga van olá hul vagy tótul beszélni. A tárgyalási nyelvnek kell magyarnak lennie — de vajjon az lesz-e, Pitreich alatt, ezekkel az elvekkel?

4. Mindezek után hogyan fedezik egymást a magyar kormány programja, Tisza ígéretei és a hadügyminiszter beszéde? A magyar miniszterelnök lesoványított nemzeti vívmányai hogyan festenek e rideg hadügyminiszteri beszéd mellett, amely mindent ígér, csak a magyar ígérek bevál-tását nem?

A miniszterelnöki program és a hadügyminiszteri beszéd nem fedezik egymást; még kevésbé egészíti ki egyik a másikat; sőt homlokegyenest ellenkeznek egy-mással. Az obstrukció lekicsinylése és kiátkozása nem gyógyszer, a miniszterelnök személyi politikájának túltengése, hatalmi pozíciójához való ragaszkodása s az újjá-születésre készülő régi rendszer pedig egyenesen kétségessé teszik, hogy ily rendkívüli támadás méltó visszatör-lásban részesüljön.

Apponyi kormányképtelensége.

Apponyi Albert gróf a Budapesti Hirlapban írott cikkében keserű gúnnyal emlékezett meg arról, hogy őt «kicsinyes diadalérzettel kormányképtelennek nyilvánították». Ez azonban pályájának csak a legújabb fejlődési stádiumára vonatkozhatik, mert jól emlékszünk, hogy volt a válságnak bizonyos, meglehetősen hosszú tartamu időszak, melyben barát és ellenfél Apponyi Albertet, mint az egyedüli hivatott államférfiút ajánlották, aki képes lenne a kibontakozás útját megtalálni. Sajnálatos módon a parlamenti szokás nem követeli a miniszterelnökjelöltektől, hogy ők is olyanformán, mint ahogy a lelépő miniszterelnökök, beszámoljanak a meghíúsult kabinetalakítás akadályairól. Azonban, ha autentikusan nem is tudhatjuk, mért jutott a sok oldalról melegen ajánlott államférfiú abba a helyzetbe, hogy kormányképtelennek nyilvánítják, azért mégsem vagyunk pusztá találgatásokra utalva. A cikk eléggé világosan sejteti velünk, hogy Apponyi a kritikus pillanatban a programja alapján koncedált és általa nagyon értékesnek jellemzett katonai reformokat keveselte és újabb követelésekkel állott elé. A volt nemzeti párt vezére tudniillik a katonai vívmányokról, melyeknek értékes mivoltát elismeri, azt a jellemző megjegyzést teszi, hogy ezek jelenleg kevés elismeréssel találkoznak, holott még néhány évvel ezelőtt hozsannával fogadták volna. Ami Apponyi ez itéletét és megfigyelését illeti, az illusztris államférfiú talán nagyon is pesszimisztikusan ítél; az ő nyilatkozata azonban nagyon értékes, mert újabb bizonyítékot szolgáltat ama nagy igazságról, hogy vannak államférfiak, akik egész erejüket latba vetik, hogy olyan reformokat, melyeket a közvélemény komolyan és tartósan kíván, megvalósítsanak. Ezek a politikusok nem hajlandók a közvélemény minden szeszélyét parancsszónak elfogadni, különösen, ha ez a túlbuzgóság az intézmények teljes felforgatásával járna. Ezekkel a haladópartiakkal, vagy liberálisokkal szemben állanak azon államférfiak, akik szinte kínos figyelemmel hallgatnak a közvélemény erdejében minden levél rezgésére és a rohamosan, vagy akárhogyan, de előrenyomuló áramlatoknak minden ellentállás nélkül engedik át magukat. Ők válogatás nélkül a közvélemény minden szeszélyének kielégítését tűzték ki célul, nem azért, mert amit az úgynevezett «nép ezrei» kívánnak, valóban bölcs és hasznos, hanem csupán, mert a közvélemény kívánja. Ez az úgynevezett radikális irány. A liberális és radikális

irányzatnak egyforma jogosultsága van, hogy melyik győz, az a helyzet alakulásától függ. Nem titkolhatjuk el azonban, hogy mi nem vagyunk a radikális irány hívei, bár ezt olyan nagy autoritás támogatja, mint Apponyi Albert gróf. És bármennyire sajnáljuk, hogy Apponyi nem valósíthatta meg azokat az eszméket a katonai reform terén, melyekért éveken át az ellenzéken küzdött, mi őt ezért a lemondásért nem dicsérhetjük, mi egész magatartását nem nézhetjük morális hőstettnek, inkább kell, hogy elhibázott taktikának minősítsük. És a közvélemény végzetes tévedésbe esnék, ha a nemzet ama fiait, kik a kormányhatalmat azért utasították vissza, mert nem minden ideáljuk valósult meg, feltétlen bámulattal halmozná el és ha az ilyen és hasonló államférfiak eljárását egyedül követendő példának állítaná. Nagyon szép, ha a katona philanthropus és a keresztényi türelem erényét gyakorolja, de nem ez a tulajdonképeni katonai erény, úgyszintén az önmegtagadás és a lemondás is nagyon tiszteletreméltó a politikában, de ami a politikust valóban nagygyá teszi, ami egyéniségének valódi értékét megadja, az a nemes dicsvágy, hogy ideáljait, ha nem is eszményi tisztaságban, pozitív tettekkel megvalósítani iparkodják. Fájdalom, Apponyi Albert nem ezt választotta, ám-bátor hozzá méltó feladat lett volna a nemzet ama csekély töredékét, mely az elért vívmányokat keveselte, erkölcsi súlyával meggyőzni arról, hogy egészen eltekintve a korona akarától, nem áll a nemzet érdekében a hadsereg szervezetét oly gyökeresen megbolygatni, mint azt a radikális irány követeli. Mert bármily magas érdek a hadsereg magyarsága, nem csekély nemzeti érdek van abban, hogy a hadsereg megkíméltessek olyan kísérletektől, amilyeneket a közhangulat egyik legújabb mozgalma követelni jónak talál. Hiszen nagy és hatalmas állami intézményeket nem lehet a legújabb politikai divat, a dernier cri szerint formálni és átgyúrni. Örvendünk különben, hogy a fenkölt lelkű államférfiú megnyugvást talál abban a tudatban, hogy taktikai magatartását mindig összhangzásba tudta hozni lelki világának minden vibrációjával és hogy nem tudott rajta erőt venni az a borús hangulat, melyben ő egyszer magát a nemzet vértanúival egy sorba állította, kik mindig mellőzésnek és üldözésnek voltak kitéve. Hogy lehetne szó mellőzésről, vagy pláne üldözésről, midőn az erkölcsi magaslat alapját, melyet Apponyi ambicionál, éppen az alkotja, hogy a hatalom minden fényes kísértése csábította, hívogatta őt és ő, fájdalom, hősiezen ellentállott.

R a d ó S á m u e l d r.

Feminizmus és mikoszizmus.

Egy hölgynek, aki orvosdoktor s már esztendő óta ordinál itt, Budapesten, az a szerencsétlen ötlete támadt, hogy belép az Orvosi Kaszinó tagjai közé. Mit keresett a Kaszinóban? — nem tudni. Talán egy pár tudományos folyóiratot, olesőbb színet, vagy olesőbb színházi jegyet. De lehet az is, hogy valamelyes társaságot. Azt képzelhette, hogy ha néhanapján, délután két és három óra között megbeszéli valamelyik kollégájával az érdekesebb eseteit, ezzel még nem sok vizet fog zavarni a kaszinóban. Egyebet nem kereshetett ott, mert hogy hirtelen a kártyázás vagy a kibicelés szomja fogta volna el, egy cseppet se valószínű. Elég az hozzá, be akart lépni a Kaszinóba, s a maga asszonyi naivitásában — hiába, az asszonyokból még a doktorság se öl ki minden naivitást — azt képzelte, hogy esekélység lévén az, a mire törekszik, simán fog menni a dolog. Jelentkezett tehát annak rendje és módja szerint, s jelentkezése az Orvosi Kaszinóban — amelynek, mint a becsületes asszonyoknak, eddig még nem volt története — nagy ribilliót keltett.

A fölvetel vagy visszautasítás dolgában a választmányuk kellett volna döntenie. A választmány azonban nem tudott és nem mert határozni. Nem tudott határozni, mert körülbelül ugyanannyian voltak a fölvetel eszméjét pártolók, mint amennyien annak a véleménynek a képviselői, hogy «a férfi doktorok társalgását feshélyezné a női kolléga jelenléte». Esnem mert határozni, mert a visszautasítás ódiáját el akarta háritani magától. Azt végezte tehát, hogy ebben a főbenjáró dologban rendkívüli közgyűlést hív egybe; nyilatkozzék a Kaszinónak minden egyes tagja: feshélyezi-e társalgását a női kolléga jelenléte? Így az «empêcheuse de danser en rond» szépen kibukhatik, s a választmány is moshatja a kezét.

Természetesen mindjárt akadtak, a Kaszinón kívül, akik ezt a főbenjáró kérdéssé avanszált kis esetet súlyos kázussá igyekeztek fellüjtni. Heves temperamentumú és élénk tollú hölgyek azonnal társadalmi ügynek minősítették a kómikusan félénk határozatot, s felvonultak, hogy a feminizmus ügyét győzelemre segítsék. Felolvasások és cikkek készültek, amelyek nagy apparátussal és bármily magas célhoz méltó lelkesedéssel vitatják, hogy a nőknek joguk van a kaszinói tagsághoz.

Persze, hogy joguk van hozzá. Ha joguk van úgy keresni a kenyérüket, ahogyan a különböző orvosi asztaltársaságok és kaszinók tagjai keresik, bizonyjal joguk van ahhoz is, hogy a velök egyforma kenyérkereseten lévők céhébe, asztaltársaságaiba, és kaszinóiba kívánkozhassanak. S ha a világ oly sok dologban hódolt meg a feminizmus eszméinek, hogy megnyitotta a nők előtt a kenyérkereső pályát oly téreken is, ahová kevéssel ezelőtt még nem is kívánkoztak: nem

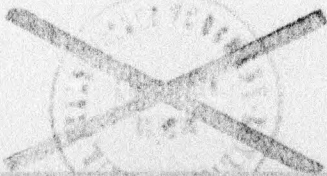
bicsakolja meg magát ebben a csekélységben és nem gondol arra, hogy éppen csak a kibicelés gyönyöreiből tiltsa ki a nőt. A kérdés csak az, hogy: érdemes-e ezt a jogot reklamálni?

Ez mindenesetre szubjektív megítélés dolga. De sokan vannak akik ama hölgy helyén, a választmány kitérő felelete után, nyomban, visszavonták volna a tagsági jelöltségüket, így szólván: «Végre is, azok az előnyök, amelyeket a kaszinó nyújt, ezek a meglehetősen csekély javak — meglehet tudniillik, hogy a kaszinó még csak olcsóbb szentet és olcsóbb színházi jegyeket se ad tagjainak és a tudományos folyóiratok közül csak a «Molnárok Lapja»-t járattja, mert azt ingyen küldik — ezek a kedvezményeknek csak némi túlzással mondható csekély értékek nekem nem érnek annyit, hogy érdemes volna kitennem magamat annak a második bosszúságnak, amely akkor érhet, ha véletlenül a rendkívüli közgyűlés is visszautasít. Miért kívánkozom oda, miesoda jót találhatok én ott, ahol az én társaságomat sokan nem kívánják?!...»

Mások ellenben így okoskodnának és alighanem így okoskodik a jelölt is: «Mi közöm nekem ahhoz, hogy van ott egy sereg olyan úr is, akinek az én jelenlétem nem fog tetszeni?! Pukkadjanak meg; én nem törődöm velök, s ha fölvesznek, rájuk se fogok nézni, meg se látom őket. Megvan a jogcímem a jelentkezésre, s ha sikerül keresztülvinni a fölvételemet, belépek, mert én is használni akarom a kaszinó tudományos folyóiratait.» A jelölt, igen valószínűen, makacsul bízik abban, hogy a kaszinó a tudományos folyóiratoknak egy egész Eldorádóját rejti magában. De lehet az is, hogy csak asszonyi maliciából tartotta fenn a jelöltségét. Ha fölveszik: ez — nőknek különösen kedves — elégtétel, garnírozva azzal az örömmel, hogy a választmány egyes tagjait meg fogja ütni a guta. Ha nem veszik föl: ez még nagyobb elégtétel. A választmány már blamáta magát; csak hadd blamálja magát a közgyűlés is!

Helyes. Csak az a kár, hogy az esetet a feminizmus kérdésévé magyarázták félre. Így a komikum megoszlik. A választmány eleinte szorult helyzetben volt; egyelőre csak az ő rovására mulathattak azok, akik az esetet tárgyalták. A nagy buzgalom azonban, amelylyel a feminizmus nevében nekimentek, egy kicsit könnyített a szituációján. Az a váratlan hév — ilyen kis dologért! — túlságosnak tűnik fel, s eltereli a figyelmet a tiszteletreméltó urak vidám baklövéséről. Pedig hiba volna, ha végképpen elterelődnék róla a figyelem, mert speciális vonásnak a jele.

Nem az itt a kérdés, hogy mihez van joguk a nőknek s mihez nincs. A kérdés az, hogy: mi az ördögről szokás társalogni az Orvosi Kaszinóban, ha ezt a társalgást egy nőkollégának a jelenléte már fenyegeti? Ez a nőkolléga nem bakfis; az emberi test nyomorúságaival foglalkozik, csakúgy, mint ők; és ha az Orvosi Kaszinóban olyan kóreseteket részleteznek, aminőkről a jour-okon nem beszélnek, a nőkolléga nem fog pironkodva elfutni. De mondjuk, hogy az orvosok nem kóreseteket tárgyalni járnak a kaszinóba, hanem kaszinózni, vidám anekdotákat mondani és hallgatni: komoly és jó izlésű urakról lévén szó, föltehető, hogy olyan anekdotákat, amelye-

ket a nő kolléga már nem hallgathat meg, csak ritkábban hordoznak körül.

Vagy az Orvosi Kaszinóban folyton csak olyan dolgokról van szó, amelyeket a nő kollégának lehetetlen meghallgatnia?

A legendás Mikos báró a valóságban aligha volt olyan alak, amilyennek a magyart csufoló német kiszínezte. E róla szóló anekdoták nagyrésze sült hazugság, s bizonyára ártatlan sok olyan történetkében, amely az ő nevéhez fűződik. De a legártatlanabb abban, hogy éppen az ő nevével jelölték meg azt a speciális — nem mondhatni, hogy nemzeti — vonást, amely imitt-amott valósággal megvan, erre, mifelénk, s mely abban nyilvánul meg, hogy a szókimondó bácsi káromkodással fűszerezi és épp oly henye, mint dísztelen szavakkal cifrázza a komoly mondani valóját is. Ez a mikosizmus ma már sokat veszített régi zamatából, és kissé meglepőnek találunk, ha éppen az Orvosi Kaszinó volna az a hely, ahol Mikos báró szellemét a leghívebben őrzik.

Ha mégis úgy volna: akkor értenők a nő kollégától való félelmet. Mert az csakugyan sok egy érző kebelnek, ha makaó-játékban, a legrosszabb kártya láttára, elkeseredését ilyen semmitmondó szavakba kell elfojtania, hogy: «Tíz»... vagy: «Semmi»... vagy: «Zéró.»

De azt hisszük, a mikosizmus már divatját multa, az Orvosi Kaszinóban is. Itt is, mint másutt, a komoly és jóízű urak szeretnek néha humorizálni, s anélkül, hogy a póre beszéd szabadságát követelnék, egy kicsit aggódnak, hogy a nő kolléga jelenléte ártalmára válhatik a humornak. Ha naponkint csak egy vagy két jó ötletet kell elfojtani, mert véletlenül a nő kolléga is jelen van, az aggodalom már érthető. És nálunk, ahol épp oly sok az első rangú humorista, mint amilyen kevés az első rangú tudós, igazán kár volna, ha ezen az egy téren, amelyen még nem állott be produkció-csökkenés, szintén megkezdődne a visszaesés.

Azért azt ajánlanók a jelöltnek, hogy: lépjen vissza. Az Orvosi Kaszinó kebelében nem igen rejtőznek nagy orvosok, de nagy humoristák, úgy látszik: igen. Miért riasztaná el őket? Tudás dolgában úgy se rivalizálhatunk Európával, de a humor terén még mindig sikerrel versenyezhetünk. Kímélet tehát e sajátságunknak! Őrizzük meg, amink van, akármilyen kevés, vagy éppen azért.

Duse barátja.

Írta: Szász Zoltán.

Kevés ellenszenvesebb jelenséget lehet elképzelni, mint aminő Gabriele d'Annunzio, a hírhedt olasz író s Eleonora Duse, a híres olasz színésznő immár nehányszor egész Európa sajtójának nyilvánossága előtt megszakított s megint összebogozott viszonya. A dicső pár férfi-fele az undor-forrás; a nő: Duse, egy szegény, vén komédiásnő, aki hervadó művészetét úgy, ahogy, tehát egy d'Annunzio segítségével is meg akarja tartani a világhír dicsfényében. Ez a d'Annunzio azonban az egész európai közélet egyik legkínosabb alakja, úgy, hogy valahányszor egy nevével ellátott hírt egy újságcikkben megpillantok, biztos vagyok, hogy valami rendkívüli, nagyarányú ízléstelenségről lesz szó. Egész irodalmi működése sem egyéb egy óriási, tüneményszerű ízléstelenségnél. Oly kínosan fontoskodó és szájalmasan üres ennek az embernek eddigi sokkötetes és sok felvonásos működése, hogy az ember elszomorodva gondol a mai szépirodalom berkeiben uralkodó anarchiára és értelmi szegénységre, mely lehetővé teszi, hogy d'Annunzio valóban világhírű nagyságként bolondítsa az emberiséget. Ha keresem az európai nagysággá felfújt botrányos értéktelenség még egy ily rikító példáját, legfeljebb Maeterlincknél állok meg: ez valóban versenyezhet d'Annunzióval. A «Vakok», vagy a «Tintagiles halála» talán még üresebb és még fontoskodóbbak, mint a «Tűz». S szellemi színvonaluk oly alacsony, hogy nemcsak az igazán értékes, kiváló, tehát irodalmi működésre hivatott, de az egyszerű, józaneszű átlag-ember is mély megvetéssel tekinthet az ilyen össze-visszaírásra. Csakhogy míg Maeterlinck legalább idegen, mesebeli nevek alatt, drámai személyek által mondja el betegesen kicsinyes termékeit, d'Annunzio egy modern vezetéknev tökéletesen átlátszó álarca alatt locsogja regényeken keresztül a saját: d'Annunzio Gabriele émelyítő dicséretét.

Az ilyen világhírű értéktelenségekkel szemben mégis egy szempontot mindig figyelembe kell vennünk: nincs kizárva e Maeterlinck és d'Annunzio-féle művek titokzatos, vagy patetikus ürességének szándékossága, amely esetben aztán ez egy ügyes számítás, a tartalomtól iszonyodó, de a furcsa, új for-

mákat vagy írásmódot áhítózó tömeg-ízlés együgyűségére. Erre a feltevésre vall Maeterlinck leghíresebb, régebbi munkáitól teljesen elütő «Monna Vanná»-ja, mely csak egy közepszerű tehetségű, de határozottan egészséges elme alkotása. Hogy azonban szándékosan, vagy őszintén ostobák ezek a d'Annunzio-féle írások, ez végre is mellékes. A szomorúság a sikerük miatt mindkét esetben egykép jogos.

Ennek az embernek emez intellektuális szénrajz-portréja után a Duse-val való viszonyában megnyilatkozó erkölcsi és érzelmi egyéniségére kerülhet a sor. S ez a viszony különösen azért érdemes az érdeklődésre, mivel az irodalmi világ egy nagyon elterjedt és jellemző jelenségének tipikus, kirívó példája. A modern művészt és szépírókat az különbözteti meg ellenszenvesen a tudóstól vagy bölcsésztől, hogy míg emez művei mögé rejtőzködve engedi, hogy helyette gondolatai beszéljenek, a szép szóval vagy más anyagokkal dolgozó iparosok folyton magánéletüket is az emberiség elé teregetik. Abból az alapjában véve helyes sejtésből indulva ki, hogy a nagy ember, nemcsak írásában, de minden működésében, tehát szerelmében, mindennapi életmódjában is érdekes, a közfigyelmet magára vonó, a legközepeszerűbb író- és művész-félék ama tévhitbe lyukadtak ki, hogy nekik joguk és érdekük a nagy nyilvánosságot magánéletük állandó bámulására izgatni. S minél alsóbbrendű a művészet, melyet valaki űz, annál nagyobb ennek a törekvésnek a csábja, mivel annál szélesebb rétegű csócselék hajlandó erre a bámulásra. Egy színész, vagy egy színésznő, pláne egy operette-színésznő bizonyára nem valami értékes, közérdeklődésre méltó közéleti személy: s mégis egy primadonna úgy rendez be magánéletét is, hogy minél érdekesebb legyen. Ha mármint egy primadonna-lélek, vagy még pontosabban egy kokott-lélek lakozik az íróban, hogy elégíti ez ki nőiesen léha vágyát arra, hogy folyton, minél többen beszéljenek róla? Az által, hogy egy ilyen nővel összeköti a sorsát. Ugy is kedvelt fogása a közéletben szereplő szépírónak, hogy nemi életét minél érdekesebbé alakítja s a tömeg elé tárja. Ezért minden művésznak, aki a jelzett érdekeskedési dühben szenved, álma, hogy minél több értékes, jelentős nőt láncoljon karrier-szekeréhez. Mivel pedig a meghódított tisztességes nő, bármily nagy gyönyört is nyújt éppen eme tisztességénél fogva a léleknek, ilyen köz-mutogatásra nem igen alkalmas, az írogató férfinep a színésznők, a nyilvánosságra áhítózó szabad szerelmeskedők hadára veti magát s innen választja ki szerelmeseit. Minden európai nagyvárosban van egynéhány nagy művésznő, akiknek futó bírása a közéleti szereplés egyik fontos tényezője. Leg-

nagyobb pedig mindannyi közt Duse, aki vézna testével annyi szépségnek és gondolatnak tudott színpadi életet adni. Igaz ugyan, hogy Duse színésznőnek alkalmasabb, mint szeretőnek s az ember elmosolyodik, ha elgondolja, hogy a Tűz írója, aki folyton a szerelmeskedés összes művészeteiben járatos s a szépség összes tökéletességeivel ékes, ittasító szeretőket adományoz magának a regényeiben, hogy érte be ezzel a fiatal korában is vézna kis penészvirággal? Talán vonzotta a lelke? De hát akkor miért akarja véglegesen lerázni a nyakáról, mikor a fiatal penészvirágból öreg, aszott gránatalma lett! Hisz a nőknek akkor kezd a lelkük értékesedni, mikor testük minden szirma már elhullott. Valószínűleg d'Annunzióban az üzletember parancsolja a hűtlenséget: Duse már színésznőnek is, nőnek is gyenge. Egy nemes, finom lélekkel pedig mit kezdhet egy divatos, modern szépíró?

BESZÉLGETÉS KÉT JAPÁNIVAL. Egy éjjeli kávéházban két japánira akadtam. Állami ösztöndíjjal utaztak Európában. Dr. Inouye Kinosuke volt a neve az egyiknek, Jaë Méchio a másiknak.

Természetesnek találták, hogy a nagy háborúról akarok beszélgetni. Hanem azért eleinte csak igen általánosságban, röviden feleltek. Az európai kultúra hatott rájuk már annyira és megtanulták, hogy aki ilyen kellemes utazási ösztöndíjat élvez, annak vigyázni kell a nyelvére. Később mégis belemelegedtek. Az volt nekik a legfontosabb, hogy bebizonyítsák: mennyire európai már Japán. A doktor úr biztosított róla, hogy a hadseregnek egészen európai uniformisa van, a császár parlamenttel kormányoz, minden épkézláb embert besoroznak három évre, kivéve azokat, akik középiskolát végeztek. Mert ilyen is van. Öt elemi osztály után öt gimnázium és aki ezt kijárta, csak egy évet szolgál. Aztán ha egyetemre akar menni, még három évig kell tanulnia.

— De hát hogy állnak a háborúval?

Jaë Méchio úr, harei párti és sovíniszta, beszélni kezdett:

— Évtizedek óta készülünk már erre a leszámolásra. Japán hivatva van rá, hogy Kelet-Ázsiának nagyhatalma legyen, az orosz birodalom pedig utját állja haladásának, ahol csak teheti. Az egész nép követeli a háborút és a kormánynak végre is el kell határoznia magát, hogy odadobja a keztyűt. Ez a háború úgy sem kerülhető el, előbb-utóbb meg kell történnie. Es kérem, mitől tarthatunk? A japáni a legjobb katona a világon. Nem ismer fáradságot, szívós, kitartó, a testi fájdalmak iránt alig van érzéke és valóságos nemzeti saját-sága, hogy a haláltól nem fél. A hosszú, zavartalan béke, a XVI. század végétől egészen a nagy forradalomig, nem puhította el. Hiszen hallhatott a harakiriról, ami még ma sem ritkaság, előfordul gyak-

ran előkelő embereknél. A japáni semmibe sem veszi életét, mikor a hazájának kell szolgálatot tennie . . .

Dr. Inouye csendesen szivarozott eddig, de most kissé mosolyogva közbeszólt:

— Ön megfélelkezik a pénzről! . . .

— A pénz? . . .

— Japán pénzügyei nehezen bírnának el egy hosszú háborút. A nép oly szegény nálunk! . . . Igaz, hogy kicsinyek az igényei is. Igaz az is, hogy a japán nép követeli a háborút, de csak a tokiói mob — mert Tokióban már van ilyen — meg a parlamenti ellenzék egy része. De a japán nép — mit tudunk mi a japán népről? . . . Igaz, hogy háborúban kitűnően beválna, hiszen józan, egyszerű nép és bámulatosan kitartó. De a pénzünk, azt hiszem, hamar elfogy! Bár erős a hazafias érzés és bizonyára sok pénz gyűlne össze nemzeti adakozás révén, ha szükség volna rá. Különösen a nemesi osztály erősen hazafias érzésű . . .

— Önöknél tehát lehet beszélni külön nemesi osztályról?

— Bizony, a mi nemességünk meglehetősen élesen van elválasztva a többi társadalomtól. Nem mintha a gőg, a rideg tartózkodás különítené el ezt az osztályt tőlünk, de egész más az életfelfogásuk, más levegőben élnek. Bizonyos lovagi öntudat van bennük még ma is, bár a régi felfogás sokat enyhült a forradalom óta. Amit Jaë a halálmegvetésről, a harakiriről mondott, az csakis a nemesség sajátja. Ha az egész nemzet ilyen emberekből állna, megküzdhetnénk a világ bármely hatalmával. De a nemesség nálunk igen csekély számú, sokkal kevesebb, mint Önöknél, Európában. A nemesek büszke halálmegvetése, rajongó hazaszeretete, különben, azt hiszem, ugyanabból a gyökérből fakadt, mint a nép szívóssága, munkabírása és vagyonszerző képessége . . .

— Am az új korban rendkívül megerősödött nálunk és rohamosan növekszik a középosztály. Vagyont szerzett, tanult. És ez a középosztály a béke védője! Nem akar háborút, mert azzal csak veszíthetne. Védi a békével vagyonát, kulturáját . . . Aztán meg, kérem, alig néhány éve hogy útat nyitott nálunk, de rohamosan terjed a szocializmus. Már lapjaik is vannak . . .

Ime tehát a messzi Kelet is elért oda, ahol Európa van. Ez a ferdeszemű doktor, aki bizonyára erősfejű parasztfiúból lett a miniszterium mérnöke, érzi már, hogy neki, a tanult szegény embernek, édes-keves érdeke van a koreai kikötőkben. Neki a béke kell, meg az, hogy parasztfiú társai is odajussanak, ahová ő már elért. Ime tehát a krizantémumnak is lemállott a hamva; ott messze is megindult a harc a felett, vajjon az egy ember van-e az úgynevezett államért, vagy az állam az emberért? . . .

. . . A pincér odajött az asztalunkhoz: mit parancsolunk?

— Bier! — mondták a japánok.

És ahogy elhozták a sört, látszott az arcukon a gyermekes gourmandise, amivel élvezni kezdték a csipős-keserű italt. Ők a cseresznyevirág és krizantémum poézisét adták nekünk, mi cserébe a sört adtuk nekik.

Asszonyra került a beszéd sora. Megkérdeztem tőlük, vajjon ezek a geishák tetszenek-e nekik jobban, itt az asztal körül, vagy az otthoniak? Mosolyogva, de habozás nélkül felelték, hogy az európai nő szebb.

— De mikor először láttak európai asszonyt, nem tetszett-e Önöknek kissé furesának az arca, a szeme?

— Már otthon, Tokióban is szebbnek tartottuk az európaiat.

Be volna tehát bizonyítva, hogy messzebb vagyunk a majomtól, mint a kelet-ázsiai... Vagy tán ez a japán perverz ízlés?...

— Nagyon érdekel, vajjon igaz-e, ami nálunk el van terjedve a japán nőről. Igaz-e, hogy Önöknél határidőre kötnek házasságot?

— Ez így nem igaz, de annyi valóság, hogy mindenki elválhat a feleségétől, amikor akar. Törvénynek, bíróságnak semmi beleszólása. Az asszony aztán újra férjhez mehet. Az a legenda, a határidőházasságról, onnan származhatott, hogy a férjnek rendszeren bizonyos összeget kell letenni a leány szüleinél, mielőtt elveszi, mert hiszen faképnél hagyhatja, amikor akarja, és akkor miből éljen a szegény özvegy! Ez az összeg, aszerint, amint az együttélés hosszabb vagy rövidebb, kisebb vagy nagyobb szokott lenni; rendszeren előre megmondják a lány szüleinek, mennyi időre van szüksége a férjnek feleségre.

— De hisz ez a szabad szerelem!

— Bizony az! Nálunk egyáltalán más a felfogás a női erényről, mint Önöknél. Ha forró nyári napon végig megy valamelyik külvárosi utcánkon, akárhány kis ház előtt ott látja a fürdőkádat és a kistermetű asszonyok, lányok fürödnek az utcán. Még mosolyognak is, ha valami megjegyzést tesz rájuk. A mi lányainktól inkább kedvességet, művészi ismereteket, kecsességet követelnek a férjek, mint az Önök háziasságát.

Amig dr. Inouye így elesevegett a japán asszonyokról, Jaë Méchio körutat tett a zenés kávéházban.

— Eine lustige Stadt, Budapest! — mondotta és csillogó szemekkel nézett a selyemruhás lányok közé, akik ott küzdöttek az ő struggle-of-life-jüket a férfi-pénztárcáért.

ran előkelő embereknel. A japáni semmibe sem veszi életét, mikor a hazájának kell szolgálatot tennie . . .

Dr. Inouye csendesen szivarozott eddig, de most kissé mosolyogva közbeszólt:

— Ön megfélemezik a pénzről! . . .

— A pénz? . . .

— Japán pénzügyi nehezen bírának el egy hosszú háborút.

A nép oly szegény nálunk! . . . Igaz, hogy kicsinyek az igényei is. Igaz az is, hogy a japán nép követeli a háborút, de csak a tokiói mob — mert Tokióban már van ilyen — meg a parlamenti ellenzék egy része. De a japán nép — mit tudunk mi a japán népről? . . . . Igaz, hogy háborúban kitűnően beválna, hiszen józan, egyszerű nép és bámulatosan kitartó. De a pénzünk, azt hiszem, hamar elfogyna! Bár erős a hazafias érzés és bizonyára sok pénz gyűlne össze nemzeti adakozás révén, ha szükség volna rá. Különösen a nemesi osztály erősen hazafias érzésű . . .

— Önöknél tehát lehet beszélni külön nemesi osztályról?

— Bizony, a mi nemességünk meglehetősen élesen van elválasztva a többi társadalomtól. Nem mintha a góg, a rideg tartózkodás különítené el ezt az osztályt tőlünk, de egész más az életfelfogásuk, más levegőben élnek. Bizonyos lovagi öntudat van bennük még ma is, bár a régi felfogás sokat enyhült a forradalom óta. Amit Jaë a halálmegvetésről, a harakiriról mondott, az csak a nemesség sajátja. Ha az egész nemzet ilyen emberekből állna, megküzdhetnénk a világ bármely hatalmával. De a nemesség nálunk igen csekély számú, sokkal kevesebb, mint Önöknél, Európában. A nemesek büszke halálmegvetése, rajongó hazaszeretete, különben, azt hiszem, ugyanabból a gyökérből fakadt, mint a nép szívóssága, munkabírása és vagyonszerző képessége . . .

— Am az új korban rendkívül megerősödött nálunk és rohamosan növekszik a középosztály. Vagyont szerzett, tanult. És ez a középosztály a béke védője! Nem akar háborút, mert azzal csak veszíthetne. Védi a békével vagyonát, kulturáját . . . Aztán meg, kérem, alig néhány éve hogy útat nyitott nálunk, de rohamosan terjed a szocializmus. Már lapjaik is vannak . . .

Ime tehát a messzi Kelet is elért oda, ahol Európa van. Ez a ferdeszemű doktor, aki bizonyára erősfejű parasztfiúból lett a miniszterium mérnöke, érzi már, hogy neki, a tanult szegény embernek, édes-keves érdeke van a koreai kikötőkben. Neki a béke kell, meg az, hogy parasztfiú társai is odajussanak, ahová ő már elért. Ime tehát a krizantémumnak is lemállott a hamva: ott messze is megindult a harc a felett, vajjon az egy ember van-e az úgynevezett államért, vagy az állam az emberért? . . .

. . . A pionér odajött az asztalunkhoz: mit parancsolunk?

— Bier! — mondották a japánok.

És ahogy elhozták a sört, látszott az arcukon a gyermekes gourmandise, amivel élvezni kezdték a csipős-keserű italt. Ők a cseresznyevirág és krizantémum poézisét adták nekünk, mi cserébe a sört adtuk nekik.

A király fia.

Erkölcscrájz.

Írta: Bródy Sándor.

3.

Két fehér kéz nyúlt ki a fekete — és piszkos — nyomoruságból a királyfi felé. Rózsaszinben foszforeszkáltak a kissé nagyocska, mégis igazi női kéz gödrei, e finom, puha, egy nap eltűnő, másnap újra jelentkező idomok, amelyeket hasonlítani semmihez sem merek. A lány is — akihez e kezek tartoztak — sokszor elpirult, amikor ez érzéki jelenségeket szemlélte és egy költő, akinek egy időben módja volt nézni és ajkához emelni e kezeket, így szólt röviden:

— De mivel van ez telehintve, istenem, mivel és mennyivel?

. . . Mindez azonban keserű lyra és édes emlék, többé nem is játszik az íróval, a ki íme teljesíti kötelességét és hű bidermajer módon ideírja, ki volt az, akinek keze az ismeretlen királyfi felé esengett, nem éppen affelé, aki jött, hanem aki éppen jött, affelé. Sokszor meg is rezzent, ha a rosszul csukódó, barnára festett ajtót véletlen nyitották:

— Ki az? ki jön? ki küld értem? küldenek-e már?

Koldusok kis királynője, királyfiváró leány, a magad teljes igazságában és szűz meztelenségében leírlak még és ez lesz az én legnagyobb feladatomban. Most csak egy-két színt belőled; e leány kinőtt e piszkos alapszínű, lompos és lymphatikus Pestből: egy igen előkelő angol lady lányának hatott, angol hölgynek, kit az anyja Athénben vagy Korfuban szült. Görög és klasszikus befolyások érvényesültek a fején, az orrán, a száján, különösen az ajkán, amely ugyanazt a büszke és szemérmesen szemérmetlen mosolyt érzékítette meg, amely a sokszor emlegetett és a legkevésbé sem felöltözködött Vénuszon található. A haja szőke volt, de nem amolyan csepű vagy szegélyes selyem, hanem mindenféle, még barna színt is játszó.

A szeme, természetesen fekete, de nem ama fényes fekete szemek közül való, amelyek olyan domborúak, mintha be lennének téve és sárgák, hogyha nedves az idő, fú a bőre, vagy az az érzéki játék több volt a kelleténél. Inkább sötétkébe játszottak és a pilla a szemhéj körültre szintén fekete és nem szőke csupán. Azonban ez a feje csak és ez semmi alakjához, a testéhez képest, amelyről most nem szabad többet mondani.

És az apja? Mivel a leánynak apja mégis csak volt, vagy helyesebben, kellett hogy legyen. Halk beszédű, kicsiny öreg ember, életének dísz- és delelőpontján, posztójának teljében: kis fűszerkereskedő, hogy enyhén fejezzem ki magam. De mikor volt az? Élethivatása most az, hogy leányának az apja és összes munkája az, hogy — egykedvűen, de szorgalommal apró darabokra törje a szenet és rakja a «spord»-ba. E szegény, de igen egészséges embernek már semmi más élethivatása nincs, mint hogy a szenet törje, fűtsön és legfeljebb még annyi, hogy hatástalanul közbevesse magát, ha egyetlen leányát nője el akarja adni, előnytelenül és mohón. Mivel, ugy-e, az is világos, hogy e leánynak anyja is volt. Egy konyhában együtt laktak ők, leány, apa és anya.

Ez öreg és kövér nő évek óta ágyban feküdt, részint azért, mert lomha volt, részint azért, mert szeme világa nem szolgálta, egy napon nem égett többé, mint a villamos körte, amelyben kiégett az izzó rost. De tüzes látásai még világtalanul is megmaradtak, ágyban fekve is festette magát, természetesen vajmi tökéletlenül. Tovább tagadni a dolgok nyitját — úgy látom — többé nem lehet és bár resteltem egy kissé, be kell vallanom, hogy a tökéletes és természetfölötti nőcske anyja alapján nem volt egyéb, mint egy félőrült kóristáné, de az apja, az szolid eredet: megbukott szatócs, akit egy gentleman megvett a kóristánénak, annak idejében, régen. Mely időpontban? Akkor-e, amikor a lány még messze, messze volt a nem lét örökkévalóságában, vagy amikor már leendett, sőt talán már meg is volt? Biztosan tudni mindezt nem lehet, de ki kíváncsi rá? Valami különös, a rendes erkölcsi, unalmas vonalakba be nem illő játék történt itt, a kóristáné olykor célzott is reá, főképen ha nem főtt-forrott a sparherten friss fekete kávé, ez az ő rendes étele, kenyere és vize is.

És a leány sohasem csudálkozott, hogy ezek az ő szülei. Mert más szülei sohasem voltak, ezeket szokta és szerette

meg. Az apját, a horgolt sipkájú, a szortyogó pipáját. Mamáját, akinek a csókját, a verését legjobban ismerte az ő kényes teste. Néha azonban mégis csak csudálkozva nézett rájuk:

— Hát ezektől származom én, milyen különös. Apám is, anyám is csúnyák, tompa orrúak, kerek képűek, nem szeretik a tiszta, friss vizet. Nem hasonlítok rájuk; talán a nagyszüleimre!

De ilyen messzire nem mehettek ebben az egész új családban, amelynek léte legfőképpen egy kikapós cselédre volt alapítva. Egy hihetetlen jóakarátú és őserejű asszonyi állatra, akit más helyen nem túrtek volna meg nem tagadott erkölcstelensége miatt. E cseléd éjjel kóborolt, nappal pedig őt kosztosra főzött, takarított és mosott, az öreg asszonyt tisztán tartotta, befestette és a lány lábait hófehérre csókolta volna, ha az nem lett volna ügyis hófehér. A cseléd volt a családfő igazában, az küldte az urat szénért és az szidta össze, ha nem törte elég apró darabra. Az ügyetlen szoba-urait — a kosztosokat — az terrorizálta, a forintos hitel-műveleteket ő végezte és legfőképpen ő hitette el a királyfi-váró leánynyal, hogy az jön, már közeledik, már itt is van.

Télen, külvárosi kofánál krajczárért vett piszkos kis fűzfaalmát, ha vacsorált a kis nő és éhgyomorral elaludni nem tudott: a cseléd altatta és vigasztalta:

— Aludjék. Egy párszor még elalszik, aztán —

A hú cseléd a hadsereggel ismerős volt és kissé szigoruan beszélt, azért, a mit mondott tovább, le nem jegyezhetem. Félek különben is szabadon írni ez órákban, a hol apáczacsuphát öltenek komoly írók, fehér főkött tesznek ritkuló hajukra, még jó szerencse, hogy egy nemzeti színű csákót csapnak a főkött fölé! Vigyázzunk is, nehogy valami érdekeset és különöset alkossunk és elvegyük a publikum szájaízét. Jövel tehát sablon és valljuk be hamarosan, hogy női kíséret nélkül a mi kisasszonyunk, estve, haza nem jött soha. Aki érte ment, természetesen a cseléd volt. És ahova a kisasszony járt, lehetett-e, vajjon lehetett-e más, mint egy — színiiskola.

Folytatjuk.

Az orosz-japán háború küszöbén.

Hogy egy jövődő orosz-japán háború esélyeit mérlegelhessek, mindenek előtt a két fél haderejét kell megismernünk.

Oroszország ázsiai hadserege nem csupán az Amur-melléki és szibériai két hadtestből áll, hanem a turkesztáni és nyugat-szibériai hadtestekből is. A Mandzsúriát megszállva tartó orosz haderő 30,000 emberből áll, amely a kaukázusi és európai ezredekéből folytonos kiegészítést nyer. Oroszországnak kelet-ázsiai, Japán ellen azonnal harckész hadereje körülbelül 130,000 főre tehető. E hadseregnek tartalékát a szibériai vadász- és kozákezredek képezik s az újabban tetemesen megerősített tüzérdivíziók. Hogy a szibériai orosz csapatok teljesen harci készenlétbe helyezettek, mi sem bizonyítja jobban, mint-hogy a főtiszti állások betöltésénél a szibériai hadsereg teljesen szeparálva van az európai orosz hadseregtől s a közös ranglistára való tekintet nélkül egészíti ki magát.

Oroszország tengeri hadereje Kelet-Ázsiában jelenleg 9 cirkáló hajó, 11 nagy, 8 kis páncélos, 3 ágyúaszád, 2 torpedóhajó, 17 nagy és 22 kis torpedóaszád, összesen 199,000 tonna tartalommal és 573 ágyúval. 3 admirális és 823 tiszt vezetése alatt 15,571 ember szolgál e hajókon. Ha nem is osztjuk az orosz közvéleménynek a sajtóban nyilatkozó önhittségét, azt el kell ismernünk, hogy ez a hatalmas tengeri erő, támogatva a koncentrált szárazföldi katonaságtól, nagy nyomatókat ad Oroszország ázsiai politikájának.

Japán hadereje modern alapon, teljesen német mintára van szervezve. Katonai tanintézetéből kiűnő tisztek kerülnek ki s a vezérkari tisztek rendszerint európai hadseregeknél nyerik végső kiképeztetésüket. A katonaság kiegészítése is európai minta szerint történik. Sorozásra évenként körülbelül 540,000 újonc kerül s ebből 35% (körülbelül 190,000 ember) beválik. Az állandó hadsereg 4 hadtestre oszlik, ezekhez járul 15 lovasezred, 18 táborig tüzérezred (117 üteg); 6 vartüzérezred és a műszaki csapatok. Egy hadosztály szabály szerint 15,000 emberből áll s a tényleges haderő körülbelül 200,000 emberből, akik fölött 110 tábornok és körülbelül 7000 tiszt rendelkezik. Természetesen az aktív hadsereg mellett a tartalék is számbaveendő s ezzel Japán hadereje körülbelül félmillió embert reprezentál.

Míg Japán a szárazföldi hadsereg hatalmas organizációjának alapjait a múlt század 50-es éveiben kezdte lerakni, erős flottájának felállítását a kínai háború tapasztalatai, különösen

a Jalu torkolatánál vívott tengeri csata tanulságai tették kívánatosná. Hét esztendő alatt Japán olyan modern haditengerészetet teremtett, amely, bár a hajók számát tekintve, a tengeri hatalmasságok közt csak az ötödik helyet foglalja el, de akcióképességre nézve elsőrangú. A japáni flottát 208 hadihajó alkotja, összesen 170,577 tonna tartalommal és körülbelül 500 ágyúval. A legénység 31,000, tartalékkal 38,000 fő, fölötte 47 aktív, 83 tartalékos admirális és 1700 aktív tiszt rendelkezik. A hadihajók működését hathatósan mozditja elő az ország 4 hadi kikötője: Jokosuka, Kure, Lasebo és Maizuru, amelynek öbleiben azok nemcsak gazdag szénraktárt, de hathatós védelmet is találnak.

A háború esélyeinek mérlegelésénél a két vetélytárs haderején kívül nagy fontossággal bír a harctér, továbbá a feleknek segélyére jövő külbeavatkozás. A jövődöbeli harctér egyik nagyhatalomnak sincs birtokában, hanem részben koreai, részben kínai tulajdon.

Míg Kórea csendes szemlélője lesz a háborúnak, a beavatottak előtt napról-napra nyer valóságosságban, hogy Kína ki fog lépni passzivitásából. Ezzel az eshetőséggel azonban az oroszok nem számoltak, ők kizárólag Japán ellen készültek háborúra és ez a számítási hiba még keservesen megboszulhatja magát. Kínára nézve Mandzsúria elvesztése nem oly közömbös, mint általán hiszik. E tartomány Kína természetes kivándorlási területe s az uralkodó Mandzsú-dinasztia legtermészetesebb támasza, amelynek elvesztése belviszályokat idézne elő s újra lángra lobbantaná a boxer-bandák gyűlölködését. Azonkívül számolnia kell azzal az eshetőséggel is, hogy az Oroszországra féltékeny nagyhatalmak, ennek területi gyarapodásáért Kínától követelnének kárpótlást. Ez okok arra bírták Kínát, hogy egész komolyan készülődjék a háborúra Oroszország ellen s dacára ez utóbbi kétszínűen békés, csupán a rend föntartását hangoztató politikájának, energikusan követelje Mandzsúria kiürítését. Angol lapok híradása szerint tizenhárom kínai tartomány alkirálya 100,000 főnyi sereget gyűjtött, hogy Tschili tartomány a japán-orosz háború esetén védve legyen, illetve Kínának Mandzsúria kiürítésére vonatkozó kívánságai több súlylyal bírjanak. Bár maga a kínai haderő az oroszokkal szemben tehetetlen, a japán hadseregnek együttes operáció alkalmával nem megvetendő szolgálatot tehet, különösen ha a Mandzsúriában garázdálkodó Chunchúz-guerilla-csapatok is hozzácsatlakoznak.

A másik két érdekelt nagyhatalom közül az Egyesült Államok, mint hadviselő fél nem fog szerepelni. Neki poli-

tikai érdekei nincsenek Mandzsúriában, csak kereskedelmiek, ezeket pedig a Kínával kötött külön szerződés biztosítja.

Évek hosszú során át hasztalan próbálta Oroszország térfoglalását megakadályozni, ez feltartóztatlanul haladt India felé. Turkesztán, Bokhara, Chiva mind Anglia vereségét hirdetik. Ha Oroszországnak a szibériai vasút segélyével sikerül Kínát féken tartania, néhány évtized múltán Ázsiában Anglia hatalmának végnapjai következnek el. Ily körülmények között Anglia még akkor is tiltakoznék az ellen, hogy Oroszország lábát Mandzsúriában megvesse, ha ezen akciójával egyedül állana. Azonban a múlt év január 30-án megkötött japán-angol szövetség őt egyenesen kötelezi, hogy Japán vállalkozását támogassa. Ez a szerződés az angol diplomácia fényes győzelme az orosz felett. Az utóbbi évek folyamán kötött szerződések közül, ide számítva a hármasszövetséget is, jelentőségre egy sem mérkőzhetik vele, miután nemcsak az ázsiai statusquot és Kína integritását biztosítja, hanem a két szerződő félnek összes konfliktusaiban segélyt ígér, legyen annak oka a Perzsából, a Balkán-félsziget, vagy Mandzsúria (2. §. és 3. §.). Természetesen a szerződés éle első sorban Oroszország kelet-ázsiai törekvései ellen irányul. Anglia Japánnak szabad kezet biztosít Oroszországgal szemben s ha utóbbinak bármely hatalom segítségére sietne, Anglia egész hadseregét mozgósítani köteles. Oroszország e szerződés által Kelet-Ázsiában izolálva lett, a szerződő felek pedig ez idő óta sokkal agresszívebben lépnek föl vele szemben.

Ilyen politikai konstellációk közepette minő kimenetele lehet tehát egy japán-orosz háborúnak?

A két érdekelt fél a győzelem esélyeit saját szempontjából mérlegeli. Oroszország meg van győződve arról, hogy az orosz flottának sikerülni fog Japán hadihajóit megsemmisíteni s akkor Port-Arthúrból az orosz csapatok könnyű szerrel átszállíthatók lesznek a japáni szigetekre, s Jokohámáig fölvonulva, a békekötés feltételeit diktálhatják. Még ha a japánoknak kedvezne is a hadiszerencse, azok orosz területre nem jutnának, Kóréában és Mandzsúriában pedig Oroszország hatalmára döntő csapást nem mérhetnének. A «Nowoje Wremja» egyenesen öngyilkosságnak minősíti Japán harci vállalkozását s Napoleon oroszországi kudarcára hivatkozva inti békeszeretetre, s az orosz érdekek respektálására.

A könnyen hevülő japáni nép azonban nem ijed meg az orosz lapok kardcsörtetésétől. Azt elismeri, hogy Oroszországot Ázsiában megsemmisíteni nem lehet, de Japánnak nem is ez a célja, hanem hogy Oroszország kelet-ázsiai terjeszkedésének határt szabjon. Ha sikerül az oroszokat Mandzsúriából kiszorí-

tani, Port-Arthúrt, Dalnyt, Mukdent tőlük elhódítani, akkor az orosz befolyásnak Kelet-Ázsiában jó időre vége. Egyébiránt még ha Oroszország Japánban csapatokat partraszállítana is (ami kétséges, miután a japán flotta a kelet-ázsiai orosz flottát, amíg az Európából segítséget kap, tönkreverheti) ez még nem jelentené Japán leveretését, miután az orosz csapatok a terepet nem ismerik, s számra is csekélyebbek a japán haderőnél, a szibériai vasút pedig korántsem oly szolgáltatás-képes, hogy általa az európai orosz hadsereget a harcoló csapatok kiegészítésére lehetne fölhasználni. Építési módja oly extensív, hogy kivált télen a hófúvások, áradások idején alig használható. A japán hadseregnek az anyaország úgy harcászati, mint élelmezési tekintetben természetes hátvédét képezi, míg az orosz hadsereget egyedül a szibériai vasút köti össze tartalékával és az élelmezési raktárakkal. Ha az összeköttetés valamely okból megszakad, az orosz sereg az anyaországtól elvágva, minden segítség nélkül áll egy ellenséges területen. Különben, ha sikerülne is Európával rendes összeköttetést föntartani, akkor is kérdéses volna az orosz sereg győzelme. Míg ugyanis Japán összes haderejét mozgósíthatja, Oroszország belső viszonyai a hadsereg tetemes részét lekötik s a hosszú szibériai vasút őrzése is legalább 100,000 katonát venne igénybe.

Oroszországnak háború esetén expedíciót kell szerveznie, Japán bármely pillanatban koncentrálna egész haderejét, s 2—300,000 katonával megjelenhetik a harcszínen, még mielőtt Oroszország szibériai két hadtestét egyesíteni képes volna. Ez a háborúban föltétlen előnyt biztosít számára. Flottája különben is elég erős arra, hogy a csapatok partraszállását garantálja, különösen ha az orosz hadihajók szénhiány miatt, mint a jelenben is, akcióképtelenek lesznek. Mindehhez még egy szempontot kell hozzávennünk, hogy Oroszország kelet-ázsiai helyzetét ne az orosz lapok rózsaszínű szemüvegén nézzük. Háborúhoz három dolog szükséges: pénz, pénz és pénz. És éppen ez hiányzik legjobban Oroszország részéről. Míg Anglia Japán pénzügyeit teljesen rendezte, Oroszország gazdasági befektetésekre is alig bír Franciaországtól pénzt kicsikarni, úgy hogy újabb államkötvényeivel a német és amerikai tőzsdékre szorult. Oroszország tehát hosszabb háborút, aminőre pedig a jelen esetben kilátás van, financiaális okokból nem bír el.

Dr. Cz. J.

KLEOPATRA.

Lyrain regény.

Írta: Erdős Renée.

XI.

Itthon vagyok! — szólt Kleopatra,
S búcsúra nyújtotta kezét —
Itt a kapum; most hát búcsúzzunk
Antonius! Jó éjt, jó éjt!

«Jó éjszakát!» felelt az ifjú,
Aztán sóhajtott egy nagyot,
S megvárta, míg fenn kigyúlladnak
A sötétszemű ablakok.

XII.

Szerelmük első napja így osont el,
Fénynyel, derűvel, mint egy tavaszálom,
Bolyongva erdőn, tóparti ösvényen,
Merengve csillagfényen, holdsugáron.

Egymás ajkáról egy csókot se lopva,
Csak nézték egymást titkos büszkeséggel,
Fehér volt lelkük, fényes, illetetlen,
Vetélkedő a felhőtelen éggel.

Fehér volt lelkük, mint liliom kelyhe,
Míg nem hullott a hajnai csókja rája,
Míg meg nem csapta izzó vallomással
A fölkelő nap lángoló sugára.

Második fejezet.

Apró csaták, kicsinyke viharok.

I.

De jöttek forró, szerelmes napok,
Csodás, titokzatos alkonyatok.

Telidestele sziporkázó fénynyel,
Olthatlan vágygyal, égő szenvedélylyel.

És jöttek könnyek, titkos könnyörgések
És vívódások, lázadó beszédek.

Apró csaták, kicsinyke viharok,
Elmondják őket sorra e dalok.

Kleopatra naplójából.

II.

Egy asszonyról szólt, aki őt szerette,
— Oly hideg hangon, fagyos tekintettel —
Oh, szinte hallom: «Szeretett egy asszony,
Most is szeret még s tán soh'sem felejt el»...

Mért nem úgy mondta: «Szerettem egy asszonyt,
De régen volt és most már elfeledtem!»
Ha valaha rólam is így beszélne,
Ily nagy közönnyel, hidegen, kegyetlen!»

III.

Antonius levele Cleóhoz.

Nagyon szép volt multkor este,
Ugy bámultam, úgy szerettem
S ugy-e milyen fiatalok
S bohók voltunk mindaketten?

Beh szép is egy fekete lány,
Holdas, fényes éjszakában!
Olyan bűvös nevetéssel,
Olyan hófehér ruhában!...

IV.

Kleopatra levele Antoniushoz.

Szeretném újra két kezembe fogni
 A te szerelmes, édes szép fejed,
 Szeretnék a szemedbe mosolyogni
 S a szerelemről beszélni veled.

Szeretném újra, hogyha átölelnél
 S csókáradatba fojtanád szavam,
 Ha enyelegve karjaidba vennél,
 S néznél rám titkon, büszkén, boldogan.

Szeretném forró arcodhoz szorítani
 Csókjaidtól kigyulladt arcomat
 S égő szerelmes könnycseppekbe sírni
 Az üdvömet, a boldogságomat.

V.

Antonius levele Kleopatrához.

Jövök tehozzád alkonyat felé,
 Várj engem Kleopatra,
 Azt a gyönyörű csipkés pongyolát,
 Könyörgöm, vedd magadra.

A csipkéin áttetszik a nyakad,
 A karod és a vállad,
 Azt hiszem Junó ő fensége sem
 Lehetett szebb tenálad.

A te rabszolgád, Antoniusod,
 Köszönt a földre hullva,
 Jövök tehozzád alkonyat felé,
 Oh, csak már alkonyulna!

Nagy szerelmek.

Írta: Pekár Gyula.

V. De Lespinasse Julie.

A leukadiai szirt ott áll még a hellén tengerben, de voltaképp alig tudunk ma már valamit a Sapho híres szerelméről. Tán hogy végképp el ne felejtjük a szenvedélyes görög költő-leányt, azért jött el a világra még egyszer egy késő rokokó-században: Mademoiselle de Lespinasse képében...

Mademoiselle de Lespinasse a szerelem igazi klasszikusa; ő írta tán a világ legszebb szerelmes leveleit s e halhatatlan levelek méltán emelik őt a költészet-alkotta legnagyobb hősnők, az Euripides Phaedrá-ja s a Virgil Didoja mellé.

Ő az egyetlen szív, mely a rokokó-században szeretni tudott. Lelke teljes ellentétben áll környezetével, kora szerelmével. Ha emberi célzatosságot tulajdoníthatnánk a közönyös természetnek, azt kellene hinnünk, az ősi jogok fentartására szántszánkékkal küldte el Sapho-t másodsorra épp a XVIII. század ildomosan romlott világába, mely a sok szeretkezéstől már végképp megfélemedezett a szerelemről. Mit tudják e Richelieu-féle hódítók, hogy mi az igazi érzés? Csak ő tudja, a szegény Julie, aki hajporosan, szépségflastromosan mindvégig ott elnököl az encyclopaedisták szalonjában s kiről a Voltaire és D'Alembert tudós szellemességei közepette senki sem sejtí, hogy belehal egy nagy szenvedélybe.

Elöttem feküsznek a levelei most is... Egy szívbeli vulkán tör ki e levelekből, nem életetadó meleggel, hanem a pusztító forróság végveszedelmével. Nincs itt segedelem, nincs itt menekvés — a híres «*a m o u r p a s s i o n*» ez, melyet annyit feszeget Stendhal, de amely ez esetben szinte túlhaladja már az emberi és egyéni mértéket s a természeti erők elemi nagyságában nyilatkozik meg. Voltak a szerelemnek más klasszikusai is, tudtak szeretni Heloise és Abeilard, Petrarca és Laura is, tudtak rajongani Lavalliéretől kezdve George Sandig és Chopinig sokan, de a szenvedélyt oly izzóra hevíteni senki se bírta, mint Mlle de Lespinasse. Oh, hogy gyűlöli szen-

vedélyét és mégis mily forró csókokkal halmozza el rabláncát! Retteg szenvedésétől és mégis megkivánja. És minden összeesküszik ellene: nincs férje, nincs gyermeke, nincs vallása, amire támaszkodva megpihenhetne. Körülötte a rokokó-világ sivár szívtelensége... Magában van egészen titkával, nincs meghíttje, sőt még az az elégtétele sincs meg, hogy legalább az, akiért meghal, megértene. Vagy legalább méltányolná szenvedéseit! A férfi, bánatával még meg tud állani magában, de a nő nem, tán épp mert többet és jobban tud érezni nálunk. Mme de Lespinassenek is el kell vésnie s ennek a szomorú regénye van meg leveleiben.

Kevés történik ebben a regényben, de mily érdekes a környezet, az a szintér, melyen lejátszódik! Egy ildomos rokokó-szalomban vagyunk, az encyclopaedisták boszorkánykonyhájában, hol a század leghíresebb asszonyai és filozófusai mosolyogva játszanak a legveszedelmesebb gondolatokkal s előkészítik a nagy forradalmat, sőt magát az egész XIX. századot. Madame du Deffand a háziasszony: a híres marquise. Voltairetól D'Alembertig egymásután lépnek be előttünk az új eszmék harcosai, azok a tudósok és «filozófusok» nagyurak, akik, nem sejtve a veszedelmet, eleinte olyan biztatóan fognak tapsolni a zendülő esőseléknak. Már nem a költekező gavallérok a divatos hősök, hanem ezek a gúnyoros «filozófusok» — az ő kegyeiket keresik az asszonyok, velük csalják meg a grandseigneuröket... Félig komorna, félig házikisasszonyként egy fiatal leány van a háznál, ki némi friss életet van hivatva hozni a szalomba: Mademoiselle de Lespinasse. Nem mondható szépnek, de kellemes külsővel bír és élénk szemei gyors ész és forró szenvedélyességet árulnak el egyszerre. Fiatalsága dacára sokat szenvedett már eddig is: törvénytelen gyermeke d'Albon grófnénak, ki férje hosszas távollétében titokban hozta világra e leánykát s egy Lespinasse nevű szegény boltoshoz adta örökbe. Mikor felnőtt, egyideig eselészerepre adta magát rokonainál, aztán ide menekült a zsarnok Mme du Deffandhoz. Eleget kell szenvednie itt is — nagyon fékeznie kell indulatos lényét s mindenekfelett nem szabad szellemesebbnek lennie úrnőjénél! De a marquise féltékenysége dacára már nagy pártja van a vendégeknél. Titokban a hivatalos szalon-óra előtt összeülnek és kedvükre, szabadon beszélgetnek vele. Egyszer aztán nyomára jön az összeesküvésnek a háziasszony. Borzasztó botrány keletkezik, melyről egész Páris és Versailles beszél. A marquise csunyán kiadja az utat házi kisasszonyának. De a vendégek egy része fellázad s

pénzt ad össze, hogy Mlle de Lespinasse külön szalont tarthasson a maga neve alatt. Főleg D'Alembert az, aki midőn a marquise felveti a kabinetkérdést, a Julie pártjára áll. D'Alembert, ki tudós, író, akadémikus, nagyvilági ember és filozófus egy személyben — épp úgy törvénytelen gyermek, mint barátnője. Őt Tencin grófné tette ki egy templom lépcsőjére s egy szegény üvegesnek a felesége nevelte fel; később, mikor már híres ember lett belőle, igazi anyja el akarta ismerni, de D'Alembert ekkor a leghatározottabban megtagadta őt. Csoda-e, ha Mademoiselle de Lespinasse és a nagy encyklopaedista egymásra ismernek, egymásra támaszkodnak? A filozófus abba a házba költözik, a hol barátnője szalont nyit s az a rokokó-világ, mely már izléstelennek találná, ha házasságra lépnének, kész örömmel szentesíti viszonyukat.

A nagy világ előtt most kezdődnek el a Mademoiselle de Lespinasse legragyogóbb napjai. Szalonja Európa egyik legelső gondolatközpontja s az az előkelő társaság, mely csütörtökön és vasárnap Holbach bárónál, szerdán és hétfőn Geoffrin asszonynál, kedden Helvetiusnál, pénteken pedig Madame Neckernél ebédel — örömmel csatlakozik hozzá. Az egykori házikisasszony nagyhatalommá lesz a filozófusok világában. A Párisba jövő külföldi fejedelmek szives kötelességüknek tartják, hogy nála bemutatkozzanak. Mindenki bámulja szeretetreméltóságát, szellemes és tapintatos társalgását. Meg van benne a nagy tehetség, hogy sose fitogtatja a maga kiváló eszét, hanem mindig vendégeit beszélgeti és ügyesen sarkalja őket új eszmeirányokra. Befolyása napról-napra nő; ő nevezteti ki már az akadémikusokat s boldog, a ki közelébe férközhetik, mert minden szava nyom a latban s rokonszenve biztos jövőt jelent. Viszont őt nem teszi zsarnokká hatalma, továbbra is örül, ha segíthet valakin. Szeretné «mindenkinek a gyöngéjét ismerni», hogy annál kellemesebb dolgokat mondhasson vendégeinek. Ime, a XVIII. századbeli szalondáma mintáját látjuk e képben s ez a minta Mlle de Lespinasse.

De az ünnepezt szalondámán kívül titokban egy szenvedélyes és szeretni vágyó nő is lakik ebben a leányban. A kor egyik leg-híresebb és legszeretreméltóbb embere imádja: D'Alembert — de Mlle de Lespinasse sose fogja szeretni őt. Hogyan is szerethetné ezt a filozófust, aki csupa hódoló jóság, csupa komoly munka — a ki sose mond ellent neki és nem tudja viharba hozni szenvedélyes lényét? A filozófusnak, ki mindent megértett e földön, csak kedveséről nem lesz fogalma soha. Vádolja őt, hogy «rosszkezdű és életűnt»,

búsul is a dolgon, de csak mérsékelten, mert a mértan és az algebra túlságosan igénybe veszik idejét. Hát más valaki kellett a szenvedélyes leánynak, nem ez a becsületes akadémikus. Más valaki, aki felszabadítsa benne a szerelemnek nem angyalait, hanem démonjait. Mentől híresebb lesz a külső világban, bensejében évről-évre annál jobban kétségbeesik. Az élet elmulik s ő igazán nem tudna hozzájutni a nagy szerelemhez? Már nem is igen törődik többet az irodalmi eselszövényekkel — kínos nyugtalansággal csak vár, várja a vihart, melyben szíve visszatartott erői kitombolhassák magukat. Végül üt az óra, melyben a második Saphonak szeretnie kell. De itt a dráma kezdete is mindjárt: Mlle de Lespinasse már harmincöt éves!

A nagy viharokat is gyakran kisebb fergetegek előzik meg, melyek úgyszólván csak arra valók, hogy a természet erői lendületbe jöjjenek s utóbb annál szabadabban törhessenek ki... Nem szabad rossz néven vennünk Mademoiselle de Lespinassetól sem, ha a kezdő szerelmesek türelmetlenségével nem talált rá rögtön az igazira s a rá nézve olyan végzetes Guibert úr előtt egy időre Mora gróft szeretete. A kezdőknek, pláne az elkésett kezdőknek — s Mlle Lespinasse az volt harmincöt éves korában — szabad tévedniök.

Mora gróf Fuentes marquissnak, a versaillesi spanyol követnek volt a fia, egy huszonnégy éves elegáns diplomata, kit esinos külseje és szerelmi sikerei divatba hoztak egész Párisban. Ki mutatta volna be őt mademoiselle de Lespinassenak más, mint a hú D'Alembert? A dolog 1766-ban történt. A jó filozófus örült, hogy életúnt kedvese végre örömet talál valakiben, viszont Mora gróf a fiatal emberek hiúságával büszke volt rá, hogy megtetszett Páris legszellemesebb hölgyének. Hagyta magát imádatni, de tán kissé zavarban volt mégis. A nagy világ bámult, az encyclopaedisták mosolyogtak... Csak Mlle de Lespinasse fogta fel halálos komolyan a dolgot. Az új Sapho végre szabadon eresztette visszatartott szenvedélyét, kionthatta szíve forró kincseit. Behúnyt szemmel, remegve vetette bele magát ebbe a szerelembe. De Mora gróf túlfiatal volt s nem tehetett róla, hogy nem bírta ki ezt a viharos indulatot. Abban a finom arcképben, mit Mlle de Lespinasse hagy ránk első kedveséről, már bizonyos csalódással mondja felőle, hogy nincs érzéke a rajongó szenvedélyesség iránt, hogy «nem érzékeny és nem gyöngéd, de nem tehet róla», — hogy «ha érzékei egyszer kielégítvék, pusztán kényelmi szempontra szállítja le szerelmét, mert a viszontvonzalomban csak az esetleges tehertől fél...» Befejezése következik.

Éjjeli találkozás.

Írta: Roberto Bracco.

Játszott a klubban és nyert. Ugy vélte, hogy kötelességének ez éjjel eleget tett. Játéka korrekt volt, lelkiismeretét tehát derült nyugalom töltötte el. Miután a klubot elhagyta, sétálni kívánt az elhagyatott utcákban. Éjnek idején gyalog járni, mint egy koldus, 10,000 lirával a zsebében, ez különös, esábitó kéjérzet!

Riccardo Oderisi márki végig ment a Chiaia-utcán, azután a Via Toledón és tovább folytatta útját az utcák és zúgutcák zavarában.

Amint elhaladt a régi, feudális Nápoly durcás, rozoga házai és moeskos, barátságtalan bolthajtásai között, a Santa Chiara-templom mellett egy kis zúgutcába tért be. A boldog ember itt egy félig kialudt tüzet pillantott meg — kétség kívül zshiványok melegedtek mellette — és ennek közelében egy rakáska rongyot, mely emberi formát öltött. Mindjárt hallotta is egy utcai kis leány megszokott, szentelen hangoeskáját. A kiesike bármikor vette őt észre, követte és tolakodva körültáncolta őt.

— Úrfi! szép fiatal úr! Szép úrfi!

— Hagyj békében! Menj innen!

A kis leány soha sem kért tőle alamizsnát, de ő sem találta érdemesnek, hogy valaha egy soldó-t adott volna neki.

— Úrfi! Szép úrfi! Ne siessen úgy! Ne fusson úgy!

— Hát mit akarsz? Menj, menj!

Siettette lépteit és a kis utcai leány, aki mezítláb gázolta át az iszapos víztócsákat és sárral fecskendezte be az ő nadrágát, nem maradt veszteg, de egyforma hanglejtéssel kiáltotta:

— Ne fusson úgy! Várjon szép úrfi! Várjon!

— Ha nem takarodol innen, verést kapsz!

— Ne fusson úgy, úrfi, ne menjen ezen az utcán át, ott zshiványok vannak.

— Hadd legyenek! Pusztulj innen!

— Ott vannak a zshiványok, azoknál kés van. Ki fogják rabolni és megölik...

— Az ördög vigyen el! Hallgass már!

És azon ürügy alatt, hogy cigarettára akar gyújtani, megállt. Az utcai leány karjait keresztbe fonta és jól összeesukta az ökleit, mintha védekezni akarna a nedves levegő ellen, befordult egy kis görbe utcába és ugyanazzal a hanglejtéssel tovább esedezett:

— Erre, erre szép úrfi. Jöjjön velem. Én majd vezetem, haza vezetem, szép úrfi.

— Honnan tudod, hogy hol lakom?

— Én haza vezetem.

Mivel látta, hogy a fiatal ember nem mozdul, megállt, mint egy árnyék az árnyékban, kinyújtotta a karját, intett neki a sovány kezével és tompa, titokzatos hangon ismételte:

— Jöjjön, jöjjön!

A sötétben csak karjának a vonalát lehetett észre venni és a keze mozdulatát, mely ide-oda hajlott, mint egy madár szárnyai, ha a hálójában vergődik. Bármily elfogulatlanak is akart látszani a márkí, inkább önön maga előtt, mint a tolakodó leány előtt, mégis egy kis félelem vett erőt rajta.

— Hallja, úrfi! Jöjjön, jöjjön! Ketten vannak. Kirabolják s megölik! Az alig látható leány vékony hangja, mely mint halkabb lett, olyan volt, mintha a cseppegő fal, a sár, a levegő, a sötétség hangja lett volna.

Utolérte a kicsikét és azt mondá:

— Jól van, hát menjünk.

Mint a maeska, oly könnyedén siklott át a leány a szemét-, hulladék- és törmelék-dombokon. A fiatal ember hosszú lépésekkel követte és néha szinte gyermekes félelemmel botlott meg egy-egy árkon vagy bokron.

— Kis leány, biztos vagy benne, hogy ez a helyes út? — kérdezte tőle néhányszor.

— Csak jöjjön velem, úrfi, én majd haza vezetem.

És aztán hallgattak.

Egy ablak zöld redője mögül az első emeleten, ahol fakó gyertya fény lobogott, egy asszony kandikált ki és kiszólt:

— Pszt! Pszt! . . . — azután nagyot sóhajtott.

Nagy esönd volt, mindenki mély álomban feküdt, Riccardo Oderisi márkí megborzadt ettől a sóhajtól. Az utcai kis leány feddőleg szólt az asszonyra:

— Ne sóhajtozzál, itt nincs részedre semmi!

Az ablak közelében egy rothadt fából levő esupasz oltáron nagy fekete kereszt emelkedett, cím ívezete rozsdás volt. Az utcai leány, miután felelt az asszony sóhajára, felnézett a keresztre, megérintette és megcsókolta, az áhitat jeléül. A kis lámpa megvilágította a haját, mely egy pillanatig aranyos fényben ragyogott; kék színű, nyugtalan szemei úgy villogtak, mint két drágakő cigányosan barna arcában. Futott. Ő meg követte.

Egy kevésbé keskeny és sötét utcába kanyarodtak be, itt magaslott ki hatalmasan Riccardo Oderisi márkí palotája. Visszanyerte bátorságát, a mint ezeket a falakat megpillantotta. Úgy tett, mintha nem is sietne, ismét cigarettára gyújtott és a botján levő gombbal kopogott az urasági lak széles kapuján. Azonnal megjelent a szolgálatkész portás hosszú szakála a két ajtószárny között, melyet nagy óvatosságból csak félig nyitott ki.

— Mindjárt! — szólta neki a márkí és magához hívta a kisleányt.

— Gyere ide! Vedd ezt.

És odatartott neki egy maroknyi ezüstpénzt. A leány a szemben levő ház oszlopfalához támaszkodott, nem jött közelebb, nem mozdult. Egy kis karyatid plasztikájával és mozdulatlanságával állt ott.

— Hát mi van veled? Vedd!

És kénytelen volt hozzá menni. De az utcai leány elrejtette kezét a rongyos ruháiba és csak úgy állt ott és nézte őt.

— Elfogadod, vagy nem?

— Nem, szép úrfi. Itt az ön háza.

— Tehát nem fogadsz el semmit?

— Nem kell nekem semmi.

— És miért?

— Nem tudom.

— Nem vagy éhes?

— Nem.

— Nem fázol?

— Nem.

— Nem akarsz vendéglőbe menni? Nem akarsz aludni menni?

— Nem.

— És miként élsz te tulajdonképen? Mond, nem vágyódsz jobb élet után?

— Nem tudom.

— Mit csinálsz éjjel-nappal az utcán?

A kis leány változatlan, alázatos hangon felelte:

— Lopok.

— Lopsz? És mit lopsz?

— Egy almát, egy körtét, egy fügét, egy karamelle-t, egy darab kenyeret.

— Más semmit?

— Aztán kémlelni is szoktam.

— Kémlelni is szoktál? És ki tanít a kémlelésre?

— A nagy tolvajok. Azok, akik megölik az embereket.

— Es mit adnak neked azok a nagy tolvajok?

— Egy soldo-t, két soldo-t, egy fél lirát.

— És ma engem kellett volna kikémlelni?

— Igen, szép úrfi.

— Megállj csak, majd bezáratom én azokat a zshiványokat.

Csak bízd reám. Kik azok? Beszélj: kik azok?

— Én nem tudom.

— És miért nem akartál engem kikémlelni? Miért jöttél az én segítségemre?

— Mert anyám, a ki minden este a Vicolo Purgatorio sarkán állt, mikor még életben volt, mindig azt mondta, ha önt látta arra menni: látod milyen szép ez az úrfi? Ez az úrfi a te apád.

— Ostoba teremtés! — mondá nyersen a márkí. — Mit beszélsz? . . . Takarodj innen, takarodj innen!

— Meg akarom az úrfi kezét csókolni.

— Távozz! . . . Nem, várj csak egy kicsit . . . . Hallod-e . . . Mi volt . . . az anyád?

— Én nem tudom. Minden este ott állt a Vicolo Purgatorio sarkán . . . .

— És egyebet nem esinált?

— Nem, úrfi.

— Hm! És hogy hívták?

— Assuntá-nak.

Megvallotta magának őszintén, hogy ilyen nevű nőt sohasem ismert és hogy névváltozásokat csak a konvencionális regények hősnői szoktak ürügyül használni. Nevetett magában a pillanatnyi elfogultsága és a különös eset miatt, mely mai, kalandos éjszakáját megkoronázta. Vállat vont és ismételten kínálta a kisleányt:

— Elfogadod a pénzt, vagy nem?

— Nem, szép úrfi.

— Ej mit! Most már torkig vagyok veled!

Odadobta neki az ezüstpénzeket, azok meg beleestek a pocsolyába. Aztán odaszólt neki:

— Vigyázz magadra! Ha még egyszer utánam fogsz szaladni az utcán, akkor téged is letartóztatlak. Ezt szentül ígérem neked.

— Már sokszor letartóztattak.

És mialatt a márkí eltűnt a kapuajtó mögött, mely tompa hanggal esapódott be, a leány ismét rákezdte:

— Hadd csókoljam meg a kezét, szép úrfi . . .

Mikor Ricardo Oderisi a hálószobájába ért, kinyitotta az ablak-

táblát, hogy lássa, elment-e már a leány. Már virradni kezdett. A sötét, terhes felhők tova hullámoztak és leereszkedtek, mint valami óriási füstoszlopok, melyek egy láthatlan ívezet alá szorulnak. Az ólomszerű atmoszférában olyan volt a vizes utca, akár egy széles, határtalan acéllemez. Az utcai leány még mindig ott állt az oszlophoz támaszkodva. Nagy kék szemei felfelé néztek. Az ezüst pénzek az utca sarában fehéresen fénylettek meztelen lábai mellett. A márki visszavonult, bezárta az ablaktáblákat, hogy elrejtőzhessék, csak egy kis rést hagyott nyitva és még tovább várt, merev tekintettel. Egy pár perc múlva arra ment egy öreg ember, perccet húzott maga után egy kis szekéren. Az utcai leány felugrott, egy darabig követte a kocsit, majd elkapott egy perccet és megszökött.

Fordította: Szántó Frigyesné.

Eulalia.

Edgar Allan Poe.

A magány közepett,
Gond, bú belepett,
S már életem alkonya szállt rám;
De jött Eulalia s lett piruló, kicsi mátkám,
Sárga hajú Eulalia lett nevető, kicsi mátkám.

Oly fénybe' nem ég
A csillagos ég,
Mint két szeme ég a leánynak,
S a pehely, min a köd
Felhője között
A holdnak arany színe támad,
Versenyre se kelhet fürteivel a szerény, kicsi lánynak,
Fésű nem ért bogos fürteihez a leánynak.

Gond, bánat ezer,
Ó vissza ne jér!
Most lelke után sóhajtozom éjjel;
S az egész napon át
Fénylő sugarát
Astarte az égről küldözi széjjel,
S kedves Eulaliája felé fordul a szemével,
Fiatal Eulaliája felé fordul violakék színű szemével.

Fordította: B o d.

Versek.

Irta: Heltai Jenő.

— Legközelebb megjelenő kötetéből. —

Regény.

Oh, hogy bomoltunk mind a ketten!
Hogy szeretett és hogy szerettem!!
Gyönyörűn indult a regény.
Azt hittem, vége soha sem lesz,
De közben másba lett szerelmes
Egyszer ő . . . egyszer én.

Óh, hogy szenvedtünk mind a ketten,
Ő nevetett . . . én is nevettem
S továbbsiettünk könnyedén.
De a szívünk fáj . . . egyre jobban,
Tán sírdogáltunk is titokban,
Egyszer ő . . . egyszer én.

Hogy hallgatunk ma mind a ketten!
Ő elhagyott . . . én elfeledtem
És lett belőlem vén legény.
Olyan kaland volt, mint ezer más,
De visszasírjuk mégis egymást
Egyszer ő . . . egyszer én.

Dal.

Azt súgja néha-néha lelkem,
Hogy szebbet, jobbat érdemeltem,
Nevem sugárzóbb fénye mellett,
Valamicskével több szerelmet.

Sugárzóbb fényt és több szerelmet...
Nem fáj, hogy ebből semmi sem lett,
Nem fáj, hogy a remények, álmok
Romján ma egymagamban állok.

Nem fáj, hogy semmit el nem értem,
Hisz boldogulni nem nagy érdem,
A szenvedésben, pusztulásban
Bár szomorú — de szebb varázs van.

Hogyha a szívem panaszának
Csak egyszer is viszhangja támadt,
Ha egy dalom könnyet fakasztott,
Mit bánom én a sok kudarcot!

És hogyha egyszer egy leány volt,
Aki egy percig értem lángolt:
Ma fittyet hányok mindeneknek,
Mit bánom én, ha nem szeretnek!

Egy dal, amelyet emlegetnek,
Egy csók, amelyet nem felednek:
Bármily rövid volt, bármi rég volt,
De diadalnak épp elég volt.

Reggel a kávéházban.

Fekete leplét félre dobva
A város ébred halk morajjal,
S miként, ha rajtunk mosolyogna,
Pirosan ránk köszönt a hajnal.

Néhány bolond poéta lélek
A kávéházban üldögélünk,
Való igaz, hogy csúnya élet,
Amit így álmodozva élünk.

Egyik se kormányozza sorsát
Csöndes, nyugalmas enyhe révbe,
A mi hazánk egy álmország
S a kávéházak szürkesége.

A mi hazánk egy kerek asztal,
Amelyen ott gőzölg a csája,
S a csüggedésben megvigasztal
A sült galamb theoriája.

És egyikünk se szólna akkor,
Mikor a más mélézva hallgat
És hazatérünk virradatkor
Hósei egy szomorú dalnak.

Mikor az utcára kiérünk,
A hajnal rózsás fénye pirkad.
Álmatlanul aludni térünk
S előről kezdjük álmainkat.

A hajnalcsillag.

Egy csókodért, egy édes csókodért,
A hajnalcsillagot neked lehoztam
S édes gyönyörben egybeforrva, hosszan
Szívtam az üdvösséget ajkaidról,
Hogy szomjas ajkam a tiedhez ért.

De te meguntad, mely itt lenn ragyog
Ezüst világgal ágyad függönyén,
A tündöklő szép hajnalcsillagot

S pirulva mondtad:
«Úgy vakít a fény,
És én bohó oly szégyenlős vagyok.
Jer, oltasuk el a hajnalcsillagot!»

Dal.

A nyomorúság országútján
Magányos vándor ballagok,
Aki szerettek, messze tőlem,
Akit szerettem, elhagyott.

Akikkel együtt álmodoztam,
Már révbe értek rendre mind,
Én az örök küzdést, bolyongást
Előlről kezddhetem megint.

Nagy küzdelem, csekély dicsőség,
Mégis, hiába, szép a lét!
A rózsza, melyet magam téptem
Mindig megérte tövisét.

Az ezüst papucs és az angol operette.

A Népszínházban legutóbb ismét angol operettenek volt a bemutatója és másnap újból alaposan elszégyelhettek magukat mindazok, akik azt tartják, hogy az angol operette még nem a legutolsó a világon. A lapok ismét megbotránkoztak az együgyűségek ily tömegén és a kritikákból ki lehetett olvasni, hogy aki ebben mulatságot talál, megérett az értelem szegénységi bizonyítványára. Mivel védekezzünk? Hogy az *Ezüst papucs* nem is olyan angolos, mint amilyennek bírálói véleményezték, vagy legalább is: minden, nálunk színrekerült angol operette között a legkevésbé angol? De hiszen a legjellemzesebben angol énekes játékok sem részesültek külön kritikai elbánásban. Hogy amíg a darab Londonból a Népszínházba került, erősen megkopott? De hiszen voltak már díszesebb és megfelelőbb előadások is és ezeket épp így leszólták. Világos, hogy itt nem annyira a népszínházi újdonságról van szó, mint inkább az angol operette elve ellen való averzió dolgozik és épen azért a védelem sem kötheti érveit ehhez a darabhoz, hanem az angol operette általános természetére kell visszamennünk.

Elöljáróban egy kérdés: hihető-e, hogy Budapesten a karzat népe is külön kultúrával van telítve, mint Londonban a földszintek közönsége? Mert hogy ez kielégítést talál, sőt gyönyörködik olyasvalamiben, ami nálunk még a legmagasabban szorongóknak is derogál, vagy ha tetszik, csak bizonyos röstelkedés érzésének az árán. Azokat az operette-eket, melyeket nálunk oly nagy lenézéssel vesznek tudomásul, Londonban szeszónokon végig estéről estére telt ház előtt játszzák és ha igaz is, hogy nem épen a *Royal Society* tagjainak a kegyelméből, viszont az is bizonyos, hogy nálunk sem az akadémikusok töltik meg a nézőteret. A színházak közönsége itt is, ott is hasonló rétegekből toborzódik és hogy ez a két közönség oly különbözően ítél, abból vagy az egyiknek — a kedvező bírálatunak — az alsóbbrendűségére, vagy a másiknak — a szigorúnak — az elfogultságára kell következtetni.

Hogy az angol közönség abban az általános összeállításban, mely az operette-színházak nézőit adja, inferiorisabb volna, mint a miénk, — arról aligha lehet komolyan beszélni. Hízélgésnek szép volna; de igaznak — hamis. Marad tehát a másik eshetőség: az elfogultság. Nagy általánosságban így is van — és ez már kevésbé hízélgő; de részleteiben oly elemekre bomlik, hogy nem egyedül a közönség az, amely ennek a felelősségét hordja. A mi közönségünk igazságtalanul

ítél az angol operette-ről; de ebben nemcsak neki van része, hanem egyéb tényezők közremunkálásának is.

Az első, ami az angol operette helyes megítélésének útját állja: a felfogás különbözősége. Az angol operette nemcsak szerkezetére és hatásának elemeire nézve követ más elveket, mint a miénk, de igényei is mások. Mi művészeti értéket keresünk az operette-ben; az angol operette ezt — legalább általánosságban — számításon kívül hagyja. Nekünk az operette-szöveg az irodalomhoz számítódik; az angoloknak többé-kevésbé iparmű. A felfogásnak és a termelés velejáró körülményeinek ez az ellentétes volta az első pillantásra úgy látszik, mintha a mi közönségünk előnyére és az angol operette hátrányára szólna, mert nem előkelőbb-e művészetet kívánni, mintha csak technikával is beérjük és nem érdemesebb-e a műtermék, mint az iparcikk? Így szól a gyorsan alkotott vélemény; de az alaposabb megfontolás mást mond. Azt, hogy az első tétel hamis, a második pedig ebben az esetben egyszerűen tárgyitalan.

Művészeti mértéket alkalmazni valamely dologra, csak látszólag magasabb szempontja az ítélkezésnek, mint ennek az elmellőzése; — valójában, a fejlődés alsóbb fokát jelenti. A művészetek hierarchiáját ugyan az határozza meg, hogy melyikben van kevesebb érvényesülése az eltanulható készségnek, kisebb jelentősége az ipari elemnek és melyik kapcsolódik gyorsabban a személyi képességekhez, melyikben van a művész leginkább a maga belső erejére utalva, melyikben találja hivatottsága a külső eszközök legkevesebb segítségét és ezért a legmagasabb művészet az írói művészet, mint amelyben legkisebb része van a mechanikai jártasságnak; de ha a művészetek rangsora az ipari elem kizárásának foka szerint igazodik is: — minden egyes művészetben belől a technika elhatalmasodása és a művészi jellegnek a mesterségbeli jelleggel való felcserélése felé halad a fejlődés. Ami eleinte a művészeti alkotás dolga volt: mindinkább az ipari termelés körébe jut; a fejlődést a technikai jelleg kifejlesztése és a tehetséget az eltanulható készség helyettesíti. Az úttörők még művészek, ha kevésbé tökéleteset alkottak is, mert ők valóban teremtettek — a maguk erejéből dolgoztak; a folytatók — ha ügyesebb, csiszoltabb, sikerültebb is a munkájuk — többségükben mindinkább iparosokká válnak, akik a felgyült tapasztalatban, az elődök példáiban és az eltanulható műveletekben könnyítést és segítséget lelnek a művészi hivatottság hiányainak pótlására. Bizonyos, hogy a genie ekkor is genie marad; de a dolgok menete arra tart, hogy amihez azelőtt a lángész

ereje kellett, azt a nem lángész is elvégezhesse. Az érdem és legtöbbször az érték is amazoknak marad — aminthogy például senki sem fogja Vörösmartyt kisebbnek mondani a tárca-verselőknél, noha ezek között sok van, aki fényesebben versel, gondolatra nézve pedig közelebbről talál a korhoz; de bizonyos, hogy a művészet életfolyamata a mesterséggé való átalakulás irányát követi.

Az egyes művészetek e szocializálása, az alkotásnak a kiválóságoktól való kisajátítása kétféle módon történik: vagy a divatosság törvénye szerint, vagy pedig a műfajok hierarchiájának megfelelően, a legalacsonyabbtól a legmagasabb felé haladóan, amikor is a műfajok egymásra következésében ugyanaz az elv az irányadó, ami a művészetek általános rangsorát állapítja meg: a technikai járuléknak a műtermékhez való viszonylagos csekélyisége. Az elsőre — a divat átalakító munkájára — példa a XVIII-ik század francia szalon-tragédiája, mikor semmi sem volt közönségesebb, mint egy ötfelvonásos szomorújátékkal váltani jogot a műveltek társaságába való belépésre, mikor tehát egy magas műfajban való munkálkodás egyszerű mesterséggé vált, amihez nem kellett különös képesség és amiért nem is járt különösebb elismerés; a másodikra — a műfajok rang szerint való kiválására, amiben az alsó megelőzi a felsőbbet — példa éppen a bohózatnak és az operettnek is az ipartermékhez való közeledése. Minthogy pedig a fejlődés a művészetnek technikai foglalkozássá való átalakulása felé tart: az az irodalom fejlettebb, ahol ez az átalakulás már megtörtént és ha az angol operette úgy készül, mint ipartermék: — ez az angol irodalom fejlettségéről tanuskodik és hogy mi mégis úgy mérjük, mint műterméket: — ez nemcsak igaztalanság, de egyszersmind a mi irodalmi belátásunk fogyatékosága is.

Nyitva marad azonban még az érték kérdése. A művészet értékesebb, mint ami már csak technika és ám legyen, — mondják — hogy az angol operette iparcikk: mi inkább becsüljük a mi operettünket, amelynek több köze van a műtermékhez. Ez volt a főntebbi második tétel, amelyre azonban az a válasz, hogy a műtermék érdemével való érvelés ebben az esetben tárgytalan. Az angol operette nemcsak abban nem alantasabb a mi operette-ünknél, ami az irodalom fejlettségére való következtetést illeti; de nem áll mögötte az irodalmi érték dolgában sem, mert hogy a mi operette-ünknek semmivel sincs több köze az irodalmi értékhez, mint az angol énekes játéknak. Operette-szerzőink tekintélyére ugyan nem kellemes, de általános szempontból elégtételünkre szolgálhat, hogy ez a műfaj már nálunk is eljutott az ipari termelés állo-

másához; a különbség csak annyi, hogy az angoloknál ez nyílt beismerés, míg nálunk még kendőzött titok. Ami a félreértésnek kedvez: az, hogy a mi operette-szerzőink még ragaszkodnak az irodalmi hagyományok látszatához, míg az angolok letettek róla. Értjük pedig ezalatt az operette úgynevezett mesé-jét, amelynek kikerekített volta nálunk a legfőbb feladata a szövegírónak, de amelynek az angol operette-ben eltölpül a jelentősége. És ezzel eljutottunk az angol operette gyökeréhez és egyúttal a kontinentális operette-től való elhajlásának kiinduló pontjához. Nálunk az operette-ben a mese a lényeges, míg az angoloknál ez a legmellékesebb; a mi operett-jeinkben a részek az egészhez símulnak, míg az angol operette-ben az egész eltűnik a részletek mögött és mi erre azt mondjuk, hogy a mi operette-ünk értelmes, az angol operette pedig értelmetlen. Amde vajjon valóban így van-e? Azzal, hogy kerek a meséje, csakugyan értelmesebb-e a mi operette-ünk, mint az angol, mely csupa kiugrás? Vajjon mennyivel komolyabbak azok a szövegekönyvek, melyek rendes egymásutánban variálják a történetet az áruhás királyfiról, aki beleszeret egy koldusleányba, vagy a királykisasszonyról, aki utcai énekesnőnek öltözik és így próbálja ki a hercegi vőlegény szerelmét, mint azok, amelyek ugyanezt a mesét vagy a hozzá hasonlót egy csomó kitéréssel adják elő! A komolyság bizonyos fokán, ahol oktalanság komolyan venni a dolgokat és az együgyűség még nem emelkedik az értelmesség magaslatára, ha szorosabb is benne az összefüggés.

Ez az átlátás elfordítja a szemrehányást, hogy az angol operette értelmetlenebb, mint a miénk és ha erről az előítéletről letettünk: szabadon követhetjük az angol operette-et gazdagságának a miénket lefőző kifejlődésében. Szerkezetének különössége, hogy a részletek uralkodnak az egész fölött, ami hátrányos lenne, ha a mese nem volna már eleve is a komolyság negációja, egy csomó előnynek ad alkalmat. Míg a mi operette-ünkben csekély részek egyesülnek valami jelentéktelen, de a logikának engedelmeskedő egészbe, addig a kevésbbé logikus angol operette a magukban is élő, az invenciónak, a modernségnek, sőt a realizmusnak tág teret engedő epizódok tömegére bomlik. Az operette természete szerint a pamphletre vezethető vissza, a parodiában növekszik és a satyrában éri el teljességét; de mindez ma inkább megvan az angol operette-ben, mint a nálunk dívó fajtában. A mi operette-ünk, amennyiben az irodalmi látszatot őrzi, a művészeti emlékek hulladékaiból él; az angol operette, amellet, hogy vonatkozásaiban csupa aktuális, részleteiben eleven persiflage-a a realitásnak

— mert nem kérkedhetik az irodalmi műalkotás tekintélyével: kiegészíti és felgazdagítja magát más elemek kölcsönvételével. Hatásának tényezői közé vonja a színpadi technika meglepő mutatványait, a bohóc-ügyesség komikumát, a női szépség tömeges kiállítását, a jelmezek fényét és a tánc lendületét, melynek szuggesztív ingerét fokozza a figurák élénksége és a táncosok seregének szabatosan egyező mozgása és megkoronázza az egészet a zene pergő és lüktető rhytmusu melodiáival, lenyűgözve, elmámorítva és magával ragadva a nézőt.

Igy fest az angol operette Londonban; ám amíg hozzánk eljut, ugyancsak megfogyatkozik a fénye. Teljesen csak a zene marad meg belőle — és ahány angol operette eddig nálunk elérte a népszerűséget, majdnem mind zenéjének köszönhetette a sikert — de egyébként minden elvész. A szöveg, ami rendeltetésénél fogva csak töredékes része az angol operette-nek, kénytelen helytállani az egészért. A mi színházaink — egy-két esettől eltekintve — az angol operette-et is úgy kezelik, mint a többi: úgy vélik, hogy feladatuk csak a zeneszerző és szövegíró munkájának az exekúciója, holott valójában az angol operette előadásában a színházi rendező a szerzők egyenrangú és főfeladatú munkatársa. Íme azonban, nem így történik és ezért nem csupán a nézőket terheli az igaztalanság, hogy az angol operette-et lebecsülik. Mert hogy méltányolhatná a közönség, mikor még színházaink sem értik? Salgó Ernő.

DIVAT-LEVÉL A SOVÁNYSÁGRÓL. Ama szemérmességnél, helyesebben szólva érzelmi közönyösségnél fogva, mely a természettudományos gondolkodást jellemzi, a «Jövendő» egyik legutóbbi számának «Természettudomány» című rovatában a modern nőtestlesoványító hóbort ügyében közölt körkérdés csak mellékesen, szíükszavúan érinti annak a jelenségnek viszonyát a nemi étellel, sajátosan a férfi szerelmi ösztönével. Pedig szerintem ez az ügy központi problémája, úgy hogy ha ebből a szempontból jól megvilágítjuk a dolgot, az egész testformafinomító törekvés megtalálja magyarázatát. Először is fontos, hogy nem lehet egyszerű, válogatás nélküli idom-sorvasztásról szó, ellenkezőleg a testformáló masszázs éppen arra törekszik, hogy sok helyen az idom teljét lehetőleg még fokozza. Nem az egyszerűen, puritánul ösztövért nő az ideál, hanem az izgatóan sovány. Ez a törekvés pedig nem egyéb, mint egy ősi, majdnem minden női divatáramlat alapjául szolgáló igyekezetnek módosulása s abból magyarázódik, hogy benne az igazi nőiesség keres

plasztikus érvényesülést. A mai sovány nő-testugyanis csak egy változata az ezeréves női eszménynek: a nemies nőnek. Mert nézzük csak ennek a modern divatnak jellemző vonalait, fő-praktikáit. A fűző szerepét az öv-feletti területekről inkább az öv-alattiakra tette át. A kebel, ha csak lehet, szabad s a lapos mell egyáltalában nem dehonesztáló. Régi német élclapokban ál-kebleket szed ki fűzőjéből az aggszűz; ma ily hamisításnak semmi értelme sincs, mivel nem a mell-domborúság mérete, hanem a szabad, fűzőtlen kebel intím, közvetlen pihegése fontos. Annál több dolga van azonban a fűzőnek a derék: a női test ez egyenlítője alatti hemiszférákon. Nagy küzdelmet kell itt vívnia a gyomortájon előszeretettel burjánzó háj ellen. Az embon-point, melynek magyarul és férfiak testén pocak a neve, halálra van ítélve: miként a meghódított ó-kori városokat a győző a földdel egyenlővé tette, úgy parancsol vissza a szervezet mélységeibe minden, a has fogalmát csak távolról is felidéző zsigert, vagy hájat, a szigorú gyomorpáncél. «Gyomruk róna, csendes, síma róna, mintha már alatta szív se vóna», a Petőfi «Sári néni-jének» refrainje így módosítva ráillik a mi mai nőinkre. Pedig ha szív tényleg nincs is alattuk, annál több a más prózai, de igen fontos zsigert, amit ez a kemény páncél hátra-szorít. S mind, mintha kárpótlást akarna nyerni a homlokzat felől jövő presszió miatt, növeli a hát alsó területeinek plasztikáját. S ez nagyon fontos: ami eddig csak a hottentotta nőnek volt elismert éke, az ma a közép-európai szépségnek büszkesége, érthető tehát, hogy egy nő se tudja eléggé homorúvá tenni csipőtájékának fászádját, mivel ezáltal egy teljesen comme il faut-vá recipiált terület minél teljesebb kifejlését mozdítja elő.

Ime, nem tisztán és egyszerűen soványítás az eleven testekkel dolgozó divat-szobrászat célja. Az idomok nőiessége csorbítatlanul megtartotta jogait, csupán ma mintegy kevesebb anyaggal igyekeznek a régi vonalakat, vagy talán ezeknek még érzékibb, még izgatóbb változatait előidézni. Egy műtárggyá válik imígy a modern nő, amelynek esztetikáját a férfi szerelmi gerjedelmeiből levont törvények szabják meg. Hogy ma a karcsúbb, finomabb tagu nő az eszmény, ez a férfi-ízlés finomulásának jele. Minél kevesebb anyaggal, minél kevesebb testtel minél több formát, minél több nőiességet kapni, ez a modern férfi-lélek álma. Emez álm megvalósításához tehát föltétlen szükséges a soványítás: de ez csak az egyik tényező, melyhez a másik fontosabbnak, az állandóbbnak, a nőiesség kidomborításának is kell járulnia.

Háború és béke.

Irta: Tolstoj Leó.

Új fordítás az orosz eredetiből.

49.

XI.

Délután 4 óra felé megérkezett André hereeg a faluba, s jelentkezett Bagration előtt. Bonaparte hadsegéde még nem érte el Murat csapatát. Bagration csapata nyugodtan beszélgetett a békéről, de nem igen bíztak benne, hogy be fog állani. Összeütközésről is beszéltek, de nem gondolták, hogy olyan közel állanak hozzá. Bagration, aki Bolkonskit mint megbízható adjutánst ismerte, különös kitüntetéssel és leereszkedéssel fogadta őt, kijelentette neki, hogy ma vagy holnap valószínűleg harcra kerül a dolog, s teljesen rábízta, hogy az ütközet alatt körülötte maradjon-e, vagy pedig a hátvéd rendezett visszavonulása felett őrködjék, ami «szintén fontos». «Egyébként ma még nem igen lesz semmi», mondta Bagration, mintha csak a hereeget akarta volna megnyugtatni. André hereeg engedelmet kért, hogy belovagolja a táborn, megismerje a legénység beosztását, hogy megbizatas esetén tudja, hogy hová lovagoljon.

Miután a jobb szárnytól a balig mindegyiket megszemlélte, ahhoz az üteghez ért, amely mellől a kisérő törzstiszt állítása szerint az egész síkságot be lehet látni. Ott leszállt lováról s a négy legelső ágyú mellett álldogált. Tényleg majd az egész orosz sereget s az ellenség nagy részét lehetett e helyről végig tekinteni. Szemben egy emelkedésen Schöngraben falú volt látható; jobbról és balról három csoportban az őrtüzek közt a francia csapatok voltak felismerhetők, akik közül nyilván nagy rész volt a faluban s a domb megett. A falutól balra füstbe burkolva emelkedett ki valami, ami ütegnek nézett ki, de szabad szemmel nem lehetett tisztán kivenni.

Az orosz csapattest jobb szárnya egy meredek magaslatig terjeszkedett, amely a franciák hadállására határozó volt. Ott állott fel a gyalogság is s a legszélső szárnyánál dragonyosok voltak látha-

tók. Középen, ahol Tusin ütege terjeszkedett, a patakon túl, mely az oroszokat Schöngrabentől elválasztotta, egy meredek szakadék feküdt. Balról egy erdőnek támaszkodtak a csapatok, ahol a gyalogság őrtüzei füstölögtek. A franciák harezvonala szélesebb volt, mint az oroszoké s világos volt, hogy a francziák könnyen két tűz közé foghatják az oroszokat. Az orosz csapatok között mély és meredek szakadék gátolta a lövészeket és lovasokat a szabad mozgásban.

Egy ágyúra támaszkodva, megjegyezte magának André herceg az egész helyzet rajzát. Két helyről ceruzával csinált magának jegyzetet, hogy Bagrationnak megmutassa. Ajánlatosnak találta egyrészt az összes ágyúkat a középen tömöríteni, másrészt a lovasokat hátra felé vezényelni a szakadéknak.

Az egész idő alatt, melyet az ágyúk mellett töltött, szüntelenül tiszték hangját hallotta, akik egy sátorban beszélgettek, anélkül, hogy kivehette volna szavaikat. De egyszerre feltűnt neki egy meleg hang, melyre önkénytelenül figyelni kezdett. — «Nem, barátom,» — szólt a kellemes és a herecegnek ismeretesnek tetsző hang, — «mondhatom, ha az ember tudná, mi fog vele történni halála után, nem félné a haláltól. Így van az, kedvesem!» — Egy másik hasonlóképen fiatalos hang félbeszakította: «Ja, akár fél az ember tőle, akár nem, azt nem lehet elkerülni.» — «Mindig az a félelem! Eh, ti tanúlt emberek!» — szólt közbe egy harmadik, kivehetőleg egy idősebb ember hangja. — «A lótan még nem homályosította el elméteket, mert amint látom, van még pálinkátok!» — És a beszélő, nyilván egy gyalogos tiszt, nevetett. — «Nos, kínálj meg hát egy pohárral, Tusin!» — mondá. — «Tessék» — felelte Tusin, — «de az élet a túlvilágon...»

Nem fejezhette be a mondatot. Ebben a pillanatban süvítés hasította át a levegőt, ami mind közelebb és közelebb lett hallható, gyorsabbodva és erősödve, s nem messze a sáortól egy golyó furódott a földbe, feltúrva a talajt. Úgy tetszett, mintha a föld felsóhajtott volna a háború miatt. E pillanatban a kis Tusin kiugrott a sátorból, szája szögletébe nyomva a pipát; jóakaró, okos arca kissé sápadt volt. Mögötte jött ki az említett férfias hangú tiszt, egy erős gyalogos tiszt, aki menetközben gombolgatta befelé kabátját.

André herceg lován ült az üteg mellett, s a lövés füstjét kutatta, melylyel a golyót kiröpítették. Pillantásával végigésúszott a tájon. Csak azt látta, hogy a franciáknak az imént még nyugvó csapatai mozgásba jöttek. A füst még nem oszlott el felettük. Két lovas francia, valószínűleg adjutánsok, ugrattak a magaslatnak. A magas-

lat aljában, valószínűleg az előőrsök megerősítésére, egy világosan kivehető, bár nem nagy ellenséges csapat mozgott. Még el sem vonult az első lövés füstje, a mint újabb gomoly szállt fel, s lövés volt hallható. A harc megkezdődött. André herceg megfordította lovát s visszafelé kezdett nyargalni Bagration fölkeresésére. Hallotta, a mint mögötte a tüzelés mind erősebb lett. Az oroszok bizonyára felelni kezdtek a tüzelésre. Lennt, a hol az alkudozók lovagoltak keresztül, puskatüz ropogott. Mielőtt a sáncot elérte, a melyet építeni kezdtek, feléje haladó lovakat vett észre a szürke őszi nap alkonyfényénél. A legelső, a ki köpenybe volt burkolózva, fülére huzott sapkában lovagolt egy szürkén. Ez Bagration volt. Bagration herceg megállította lovát, s miután megismerte André herceget, fejével üdvözölte. Mialatt André herceg a látottakról értesítette, szüntelenül maga elé nézett. Fejével időnkint jóváhagyólag bólintott André herceg szavaira, s oly hangon, a melyből kivehető volt, hogy mind a tudósításban foglaltakat amugy is előre látta, jegyezte meg az egésze: «jó». Ügetésre sarkantyuzva lovát, Tusin ütegéhez lovagolt.

— «Kié ez az üteg?» — kérdezte Bagration a tüz mestert, a ki a puskaporos kocsi mellett állott. De kérdésében benn volt az érdeklődés: «nem rettegnek-e helyzetükben»? A tüz mester megértette. — «Tusin főhadnagyé, excellenciás uram» — válaszolt bátor hangon, miközben feszes vigyáz-állásba helyezkedett. — «Ugy, ugy!» mondá Bagration s a legszélső ágyuhoz lovagolt. A mint ennek közelébe ért, hőmbölvé röpült ki egy löveg belőle, elbódítva őt és kíséretét s a füstön keresztül élénk tevékenységben látták a legénységet. Egy alacsony tiszt, Tusin, kissé előrehajolva lépett előre, a nélkül, hogy az ezredest észrevette volna s kezét szeme fölé helyezve, kémlelte végig a tüzérséget. — «Még két vonallal feljebb, s akkor találtok!» — kiáltott gyöngé hangján, a mit hiába erőlködött ércessé tenni. Bagration megszólította a tisztet, mire Tusin félénk gyámoltalansággal, nem is katonához, de paphoz illően emelte három ujját sapkájához s az ezredeshez lépett. Bár Tusin ágyui a szakadéknak voltak irányítva, kartácsait Schöngraben faluba szórta, amely előtt nagy francia tömegek mozogtak. Senkisémet parancsolta Tusinnak, hová és hogyan lőjjön, de Sarasesenkóval való tanácskozása után, akiben teljesen megbízott, meg volt győződve, hogy helyesen cselekszik, midőn a falut akarja lángba borítani.

Folytatjuk.

TERMÉSZETTUDOMÁNY.

A hit szerepe a gyógyításban.

E cím alatt Dr. P. C. Kalloch amerikai orvos tollából cikket közölt a «New-York Medic. Journal», amely érdekes arra, hogy a nagyközönségben is érdeklődést keltsen s amelyet íme egész terjedelmében közlünk:

«Tapasztalati tény, hogy az orvosi gyakorlatban az egyes gyógyszereknek megvan a maguk divatja; időnként lekerülnek a napirendről, aztán, mint valami új felfedezést, újra felkapják azokat.

Igen sok, most használatos gyógyszer egyformán hat a beteg és az egészséges szervezetre; például az aconitum az érverés lassúságát, az altatószerek az álmatlanságot mindkettőnél előidézik. Ellenben igen kevés olyan gyógyszerünk van, sőt talán egy sem, amely sajátos módon tudná éppen a kórfolyamatot megtámadni és a megbetegedett szövetek rendes állapotát helyreállítani.

A betegséget lehet olyképpen meghatározni, hogy az a szöveteknek rendellenes, vagy megváltozott állapota. Ez az állapot lehet ideiglenes, ha azt idegen anyagoknak, például valamely mérregnek jelenléte okozza; de a szöveteket valamely a testből magából, vagy kívülről szár-

mazó kártékony anyag marandóan is megváltoztathatja.

Mindig elmélkedés tárgyát képezte a gyógyításnál végbe menő folyamat és minden doktornak meg is van erről a saját külön elmélete. Még mindig nélkülözzük azonban a gyógyszerhatásban az egységességet. Ösmeretesek ennek az okai, és csak néhányat akarok közülök felsorolni.

Valamely betegség súlyosságának végtelen sok fokozata van, egyszer olyan enyhe a baj, hogy alig felismerhető, másszor meg olyan súlyos, hogy rohamosan pusztítja el a beteget, dacára minden orvosi erőlködésnek. E két véglet közt minden árnyalat és változat lehetséges. Vannak egyéni sajátosságok is, melyek a gyógyszerhatás egyformaságán rést ütnek, számba jön a különbségek lehető okai közt a gyógyanyag készítésének módja, az anyag frissesége, vagy más tulajdonsága, melyek valamennyien befolyásolhatják a szer erősségét. Ehhez járul a gyógyszerek adagolási és más gyógyszerekkel való társhatás módjának különbözősége az egyes orvosoknál, nemkülönben az orvos egyéni jelleme, illetőleg annak a beteg állapotára való hatása.

Például, ha az orvos erős egyéniség, a paciens pedig

gyengébb, akkor egyébként azonos körülmények közt a hatás jobb lesz, mintha megfordítva áll a dolog, úgy, hogy már ebből az egy okból is természetesen nagy a változatosság a gyógyszerhatásban.

Nem kevésbé csodálkozhatik valamely orvosi iskola követője, ha azt látja, hogy más iskolák, amelyeknek tanításai szerinte minden észszerűség nélkül valók, gyarapodnak és virágzanak; valószínű azonban, hogy ha valaki utána járna, bőségesen lelne tanúbizonyságot arra, hogy mindezekkel az úgynevezett «irregularis» gyógymódokkal is lehetett a szenvedést enyhíteni, a természetes gyógyulást előmozdítani. Az is kiderülne, hogy ilyenkor a beteg bízott orvosában, az orvos pedig a saját gyógyító képességében.

Sokszor hallja az ember, hogy azok a nem tudományos, «vad» orvosi iskolák annak köszönhetik a sikereiket, hogy eljárás módjukban tényleg van helyes mag is. Mások arra hivatkoznak, hogy azok a betegségek kezelésénél a hygiénére fektetik a súlyt, némelyek azt hozzák fel, hogy a legtöbb betegség minden beavatkozás nélkül is, magától meggyógyulhat. A hittel való gyógyításmódok néha bámulatos sikereinél némely embernek a szuggeszcióval szemben való fogékonyságát emlegetik magyarázatul. De a tapasztalat azt tanítja, hogy minden embert

lehet szuggeszálni és hogy ez a tény az eddiginél több figyelmet érdemelne az orvosok részéről.

A helyett, hogy a mienktől eltérő felfogást és eljárásmodot lehurrognók, jobb volna utána járni és hasznát venni annak, ami benne hasznavehető. Lám a gyógypróféta habozás nélkül nyúl a morphiához, ha fájdalmat kell csillapítania, és nem utasít vissza más, reá és a betegre hasznosnak vált gyógyeljárást sem, ha csak nem ellenkezik az ő filozofiájával. Mért ne fogadjunk el mi «tanult» orvosok is minden módszert, amelyről azt látjuk, hogy beválik mint a betegség, vagy a szenvedés gyógyszere?

Azt hisszük, nem szorul több bizonyítékra, hogy az orvos és a beteg között uralkodó lelki viszony nagyon fontos dolog és hogy e viszony alapja a bizalom kell hogy legyen.

Vajjon az orvos ezt a bizalmat nem szerezhethé-e meg, avagy nem fokozhatná-e azzal is, hogy szuggeszciókat kelt a saját gyógyító képessége és gyógyszerének hatékonysága iránt?

A szuggesztív gyógyítás sokak szerint közel jár a charlatansághoz. De vajjon nem inkább az legyen-e a törekvésünk, hogy a beteget gyógyítsuk, mintsem az, hogy bebizonyítsuk valamely elvhez, vagy eljárásmodhoz való ragaszkodásunkat? Be kell vallanunk, hogy a paciens java első sorban jön tekintetbe, ennél fogva magunkévá kell

tennünk minden olyan elvet, amely ahhoz hozzájárul.

Ez az újítás nem jelenti azt, hogy az orvos észszerűtlen és nem tudományos kijelentéseket tegyen, mint azok az orvosok, akiknek méltóságteljes megjelenése, nagyképűsége és nagyhangúsága csak siralmas tudatlanságukat leplezi, (noha ez tényleg használ is a betegeknek, mert bizalmat ébreszt bennük). Másrészt az az orvos, aki félénk, akiből hiányzik az önbizalom, ne várja, hogy majd meggyőzi a világot hivatottságáról.

Ha csak felületesen is tanulmányozzuk azokat a gyógyeredményeket, amelyek az orvos ügyességébe és a gyógyszerek hatékonyságába vetett hitnek köszönhetők, meggyőződünk róla, hogy nem helyes dolog erről az értékes segítő eszköztől egy olyan hivatás művelőinek javára lemondani, amelynek céljai többnyire nagyon messze esnek az önzetlenségtől».

Eddig dr. Kalloch elmékedése. Elmondhatjuk róla, hogy benne van igaz mag, de az egész mégis elvetendő. Igaz, hogy gyógyeljárásaink egy része sugalmazáson (szuggeszción) alapul, és nem árt, ha erre minél gyakrabban emlékeztetnek minket. De viszont tény, hogy a tisztességes orvos tenyerét égeti az a pénz, amelyet úgy szerzett, hogy a «képességeibe vetett bizalmat fokozta», más szóval — hazu-

dott; az ellen meg már egész erélylyel tiltakozik, hogy a publikum becsapását, melyből a kuruzslók oly fényes hasznot húznak, orvosi «módszerré» léptessék elő. Az emberi társadalom végre is elég érett ahhoz, hogy megtudja, mit várhat az orvosoktól, mit nem, és nem volna erkölcsös dolog, ha az orvos rendszeresen, hivatásszerűleg úzná a porhintést az emberek szemébe. Ez az eljárás, mint nem erkölcsi alapon álló, nem lehet olyan hivatás alapja, amely számot tart a többi emberek becsülésére. Ha mégis azzá válnék, az orvosi kart joggal érné a sokszor érdemeletlen molière-i gúny és a megvetés. Az elfogultság nem közönséges mértéke nyilvánul meg abban a tényben, hogy pl. dr. Kalloch, aki bizonyára szigorúan elítéli némely vallástelekezet papságának «népbutítási» törekvéseit (amelyeket pedig ép oly joggal lehetne vígasztalásnak nevezni), az orvosokat akarja megnyerni egy olyan eljárás-módnak, amely lényegében azonos a rendszeres népbutítással.

Kiszámíthatatlan volna az az anyagi és erkölcsi kár, amelyet a «tanult» orvosi kar lelkiismeretlenebb elemei okoznának az emberiségnek, ha a gyógyítóképesség alaptalan felmagasztalását az orvosi rend nem üldözné, hanem még szentesítené is.

Dr. Ferenczi Sándor.

Ujév elsejével új előfizetést nyitottunk a «Jövendő»-re havi 1 kor., negyedévi 3 kor., félévi 6 kor., évi 12 koronával.

A rendes előfizetők a második félév után egy érdekesen kiállított külön kötetet kapnak, amely könyvárusi forgalomba nem kerül és csak a «Jövendő» előfizetői által szerezhető meg. E kötet Bródy Sándor «Színésznők» című új könyve. — Régi és új előfizetők a «Jövendő» első évfolyamának 10 kötetét, ízléses könyvtartóba kötve: 20 korona helyett tizenkét koronaért kapják meg és ez összeget négykoronás, negyed évenként csedékes részletekben is fizethetik, ellenben a gyűjteményt a megrendelés után azonnal bérmentve megkapják.

A «Jövendő» kiadóhivatala.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedésben Budapesten.

Magyar Városok Közügyei. A városi és községi középítkezések, műszaki, közegészségügyi, közigazdasági intézmények és közügyek szaklapja gyanánt fenti cím alatt komoly és valóban hézagpótló újság indult meg Lovass Zsigmond, Nagyvárad város t. főmérnöke szerkesztésében. A lapnak már most megjelent első száma is tanúbizonyságot tesz arról, hogy kitűzött célját: a városok egészséges és modern fejlődésének elősegítését becsületesen és eredményesen fogja szolgálni, amennyiben ritka tárgyilagossággal ismerteti és bírálja a városok és községek középítkezéseit, intézményeit és közügyeit, azok keletkezését, létesülését, berendezését és terveit, úgy, hogy nemcsak hatóságoknak, köztisztviselőknek, városi bizottsági tagoknak, építészeknek és mérnököknek, hanem az iparcégeknek és a nagyközönségnek is nélkülözhetetlen tanácsadójává fog válni.

Művészeti szalon. Budapesten eddig jóformán még megfelelő műkereskedés se volt, most egyszerre — nagy ugrással — a műkereskedés legszebb formája: a művészeti szalon valósult meg. A Könyves Kálmán részv.-társaság lelkesedése teremtette meg, ügyessége pedig egyesítette az ízléses termekben a legjobb magyar piktorok legjava munkáit. A nagymező-utcai szalon máris kedves találkozóhelye a műbarátoknak, a műtárgyak olcsó ára pedig hihetőleg még növelni fogja a képvásárló közönség eddig kicsiny számát. Egy nagy érdeme máris van: aki szereti a képet, a Könyves Kálmán jóvoltából ingyen gyönyörködhetik a modern művészetben.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Honvéd-utca 10.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.
Honvéd-utca 10.

A Jövendő előfizetési ára egy hónapra: egy korona, félévre 6 korona.
A Jövendő megjelenik minden vasárnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásokban.

A szöveg- és borítékpapiros az Első Magyar Papiripar R.-T. gyártmány.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten.